

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10) na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona na 128. sjednici održanoj 11.10.2013. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona.

II.

Informacija iz tačke I ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____ /13

Datum, 11.10.2013. godine

Z e n i c a

PREMIJER

Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,

1x Stručna služba Skupštine,

1x a/a.

Na osnovu Programa rada Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, za 2013. godinu, sačinjena je:

INFORMACIJA

o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona

Zenica, oktobar 2013. godine

S A D R Ź A J

	Str.
1. UVOD	4
2. STRUKTURA TRŽIŠTA RADA	4
3. STANJE U OBLASTI ZAPOSŁJAVANJA	5
3.1. Pregled zaposlenosti i nezaposlenosti	5
3.2. Pregled prosječnog broja zaposlenih i nezaposlenih osoba po općinama Zeničko-dobojskog kantona za 2012. godinu	6
3.3. Broj registrovanih zaposlenih na jednog penzionera i prosječne penzije po općinama u 2012. godini	7
3.4. Struktura poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu za 2012. godinu	8
4. ZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.....	8
4.1. Pregled zaposlenih po područjima standardne klasifikacije djelatnosti	9
4.2. Pregled prosječne zaposlenosti, po općinama Zeničko-dobojskog kantona za period 2010.-2012. godina.....	10
4.3. Zaposleni prema stepenu stručnog obrazovanja po godinama u kantonu.....	11
4.4. Komparacija zaposlenosti po pojedinim kantonima.....	12
5. NEZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.....	12
5.1. Pregled nezaposlenih osoba u odnosu na stepen stručnog obrazovanja.....	12
5.2. Pregled nezaposlenih osoba, u odnosu na starosnu i spolnu strukturu.....	13
5.3. Pregled nezaposlenih osoba u avgustu 2013. godine u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja i starosnu strukturu.....	15
5.4. Pregled nezaposlenih osoba bez radnog staža u odnosu na stručno obrazovanje.....	17
5.5. Pregled nezaposlenih osoba koje su novoprijavljene, brisane sa evidencija i zaposlene uz posredovanje službe ZE-DO kantona.....	18
5.6. Nezaposlene osobe sa VSS na evidenciji po godinama starosti i prema dužini traženja zaposlenja u avgustu 2013. godine.....	20
5.7. Pregled nezaposlenih osoba prema podacima Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona sa 30.08.2013. g.....	22
5.8. Kvalifikaciona struktura osoba koje traže zaposlenje po općinama u Zeničko-dobojskom kantonu za 8 mjesec 2013. godine.....	23
5.9. Nezaposlene osobe na evidenciji - najbrojnija zanimanja po stručnoj spremi za juli 2013. godine.....	24
5.10. Pregled zaposlenih i nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu po mjesecima u 2013. godini.....	24
6. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SUZBIJANJU SIVE EKONOMIJE I RADA NA CRNO.....	25
6.1. Broj osoba zatečenih u radu na crno u periodu 2011.-2013. godina.....	25
7. STRATEGIJA ZAPOSŁJAVANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA ZA 2012.-2020. GOD.....	26

8. PROJEKAT POBOLJŠANJA POSLOVNOG OKRUŽENJA U ZDK.....	26
9. AKTIVNOSTI NA ZAPOŠLJAVANJU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU.....	27
9.1. <i>Poticaj zapošljavanja realizovanjem Programa posredstvom Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.....</i>	27
9.2. <i>Poticaj z apošljavanja i s amozapošljavanja put em F onda z a pr ofesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FbiH.....</i>	30
9.3. <i>Poticaj zapošljavanja putem ministarsta privrede.....</i>	30
9.4. <i>Poticaj zapošljavanja putem ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodopr.....</i>	32
9.5. <i>Aktivnosti Biznis servis centra na unapređenju zapošljavanja.....</i>	33
10. PROJEKTI NA UNAPREĐENJU ZAPOŠLJAVANJA	34
10.1. <i>Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“.....</i>	34
10.2. <i>Projekat YEP „Youth employment project“.....</i>	35
10.3. <i>Projekat „Podrška obrazovanju odraslih u BiH“.....</i>	35
10.4. <i>Projekat „Izgradnja kapaciteta u sektoru zapošljavanja“ (ICBES).....</i>	36
10.5. <i>Sajam zapošljavanja.....</i>	36
10.6. <i>Volonteri</i>	37
11. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA	38
12. REZIME	39
13. ZAKLJUČCI	40

1. UVOD

Programom rada Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona za 2013. godinu planirano je razmatranje dokumenta „**Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona**“.

Pri izradi Informacije korišteni su podaci Federalnog zavoda za statistiku (FZS), Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, resornih ministarstava, Biznis servis centra, te podaci iz Strategije zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona (2013-2020).

Cilj ove informacije je da prikaže podatke o zaposlenosti i nezaposlenosti, kao i druge relevantne podatke koji mogu najbolje ilustrirati stanje u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona. Pored uporednog pregleda zaposlenosti i nezaposlenosti za period 2010-2012. godina, prikazat ćemo i dostupne podatke za 2013. godinu.

Pitanje sadašnjeg socijalno-ekonomskog stanja, kao i pitanje ukupnog stanja i mogućnosti zapošljavanja je u neizbježnoj korelaciji sa ukupnim političkim, ekonomskim i socijalnim prilikama u Bosni i Hercegovini, ali i širem geografskom okruženju što dovodi do zaključka da se radi o veoma složenim društvenim pitanjima, koja zahtijevaju sveobuhvatnu analizu i niz konkretnih mjera u cilju iznalaženja adekvatnih rješenja na svim nivoima vlasti.

Na području Zeničko-dobojskog kantona po podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2012. godini ukupan broj stanovnika je 399.485, od čega je 71.687 starosti od 0-14 godina, 278.328 od 15-64 godine i 49.470 stariji od 65 godina.

I dalje je u Kantonu, kao i u čitavoj BiH još uvijek izražen problem visoke nezaposlenosti, smanjen je životni standard i izraženi su socijalni problemi. Zaključno sa 30.06.2013. godine na području Kantona evidentirano je ukupno 69.549 lica koja traže posao od čega je 34.358 žena. Veliki broj nezaposlenih lica nalazi se na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog ostvarenja prava na zdravstvenu zaštitu, odnosno aktivno traženje posla nije njihov prvenstveni cilj.

S ciljem unapređenja stanja u oblasti zapošljavanja Skupština Zeničko-dobojskog kantona je usvojila Strategiju zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2020. godina, u kojoj su definisani strateški ciljevi, predložene prioritete aktivnosti/projekti i nosioci aktivnosti.

2. STRUKTURA TRŽIŠTA RADA

Osnovna karakteristika tržišta rada u Bosni i Hercegovini jeste očuvanje postojećih radnih mjesta, a ne stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja.

Od više od 1,6 miliona radno sposobnih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine, preko 822.000 osoba se klasifikuje kao ekonomski aktivno, a nešto iznad 780.000 kao ekonomski neaktivno stanovništvo. Podaci pokazuju da je više od polovine radno sposobnog stanovništva u FBiH aktivno, odnosno da stopa aktivnosti iznosi 51,2% , što je još uvijek vrlo niska stopa po međunarodnim standardima i standardima Europske unije gdje stopa aktivnosti prelazi 70%.

Prema podacima FZS za 2012. godinu, radno sposobno stanovništvo u ZDK brojalo je 278.328 stanovnika (osobe od 15-64 godine). Radnu snagu ili ekonomski aktivno stanovništvo (zaposleni i nezaposleni na evidenciji Službe za zapošljavanje) činilo je 137.861 osoba, od čega je 58.482 žena ili 42,4%. Stopa aktivnosti iznosi 49,5%. U istom periodu neaktivno stanovništvo je činilo 140.467 osoba.

Prema obrazovnoj strukturi radno sposobnog stanovništva, najviše je osoba sa završenom srednjom školom (50%), a najmanje sa višim i visokim obrazovanjem, te sa magisterijem i doktoratom.

3. STANJE U OBLASTI ZAPOŠLJAVANJA

U ovoj Informaciji biti će prezentovani podaci registrirane zaposlenosti i nezaposlenosti u Zeničko-dobojskom kantonu. Za izračunavanje stope zaposlenosti, važno je navesti da se registracija zaposlenosti vodi prema mjestu rada zaposlene osobe, dok se registrirana nezaposlenost vodi prema mjestu prebivališta nezaposlene osobe.

U Zeničko-dobojskom kantonu prosječan broj zaposlenih u 2012. godini iznosi 68.649 što je u odnosu na 2011. godinu manje za 2.277 ili 3,2%. Broj zaposlenih u ZDK učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH sa 15,7%.

U julu 2013. godine broj zaposlenih prema podacima Zavoda za statistiku je iznosio 68.699 osoba, a prema podacima koje Služba za zapošljavanje preuzima od Porezne uprave Zeničko-dobojskog kantona od juna 2013. godine, broj zaposlenih je 76.501 osoba. Ova razlika od 7.802 osobe, pojavljuje se jer Porezna uprava vodi evidenciju o svim poreznim obveznicima, uključujući i registrovane samostalne poduzetnike.

S obzirom da je ove podatke od Porezne uprave Služba za zapošljavanje počela preuzimati od juna 2013. godine, u ovoj Informaciji osnov za analizu i komparaciju biti će podaci preuzeti od Federalnog zavoda za statistiku.

U 2012. godini prosječna plata u Zeničko-dobojskom kantonu je 720 KM, dok u Federaciji BiH prosječna plata iznosi 830 KM. Učešće ZDK u prosječnoj plati FBiH je 86,76%. Jedino Srednjobosanski i Posavski kanton imaju nižu prosječnu platu od našeg Kantona.

Prosječan broj nezaposlenih u 2012. godini iznosio je 69.212 osoba, a povećan je za 3,4% u odnosu na 2011. godinu, odnosno za 2.280 osoba.

Iz prezentiranih podataka vidljivo je da se stanje na tržištu rada i dalje pogoršava, djelimično zbog globalne ekonomske krize, ukupnih političkih prilika, sporog napretka na polju ekonomskih sloboda, a samim time i nedostatka investicija.

Dakle, na tržištu rada se ne stvara dovoljan broj novih radnih mjesta, a ne uspeva se zadržati ni broj postojećih radnih mjesta, što u konačnici dovodi do porasta stope nezaposlenosti i pada životnog standarda.

Tabela br.3.1.: Pregled zaposlenosti i nezaposlenosti po godinama

Period	Zaposleni	%	Nezaposleni	%
2009.	70.907	51,91	65.689	48,09
2010.	69.424	50,83	67.153	49,17
2011.	70.926	51,45	66.932	48,55
2012.	68.649	49,80	69.212	50,20

Grafikon br. 1.

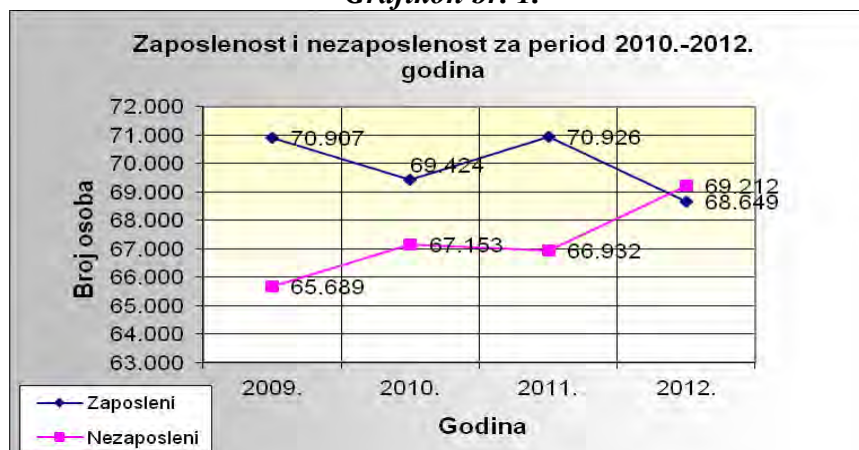

Tabela br. 3.2.: Pregled prosječnog broja zaposlenih i nezaposlenih osoba po općinama Zeničko-dobojskog kantona za 2012. godinu

Općina	Broj zaposlenih		Broj nezaposlenih		Radno aktivno stanovništvo	Stopa nezaposlenosti u %
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene		
1	2	3	4	5	6	7
Breza	2.932	654	1.893	1.086	4.825	39,23%
Doboj-Jug	998	314	1.044	443	2.042	51,13%
Kakanj	6.856	1.873	6.495	2.959	13.351	48,65%
Maglaj	3.120	1.258	5.540	2.953	8.660	63,97%
Olovo	1.650	684	1.993	940	3.643	54,71%
Tešanj	9.001	3.861	8.149	3.228	17.150	47,52%
Usora	830	228	992	448	1.822	54,45%
Vareš	1.312	437	1.320	610	2.632	50,15%
Visoko	9.231	3.794	7.262	3.515	16.493	44,03%
Zavidovići	3.545	1.322	7.331	3.317	10.876	67,41%
Zenica	25.221	9.341	22.040	11.320	47.261	46,63%
Žepče	3.953	1.643	5.153	2.254	9.106	56,59%
UKUPNO ZDK	68.649	25.409	69.212	33.073	137.861	50,20%
Federacija BiH	437.331	173.449	384.852	197.642	822.183	46,81%

Iz tabele br. 3.2 i grafikona br.2 možemo vidjeti da pojedine općine, kao što su Zavidovići, Žepče, Maglaj, Olovo i Usora, imaju znatno veći broj nezaposlenih u odnosu na broj zaposlenih, tj. stopa nezaposlenosti u tim općinama iznosi preko 50%. U općini Zavidovići stopa registrirane nezaposlenosti iznosi čak 67,41%. Iz navedenih podataka vidljivo je da je broj nezaposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu premašio broj zaposlenih i da stopa registrirane nezaposlenosti iznosi 50,20%.

Grafikon br. 2.

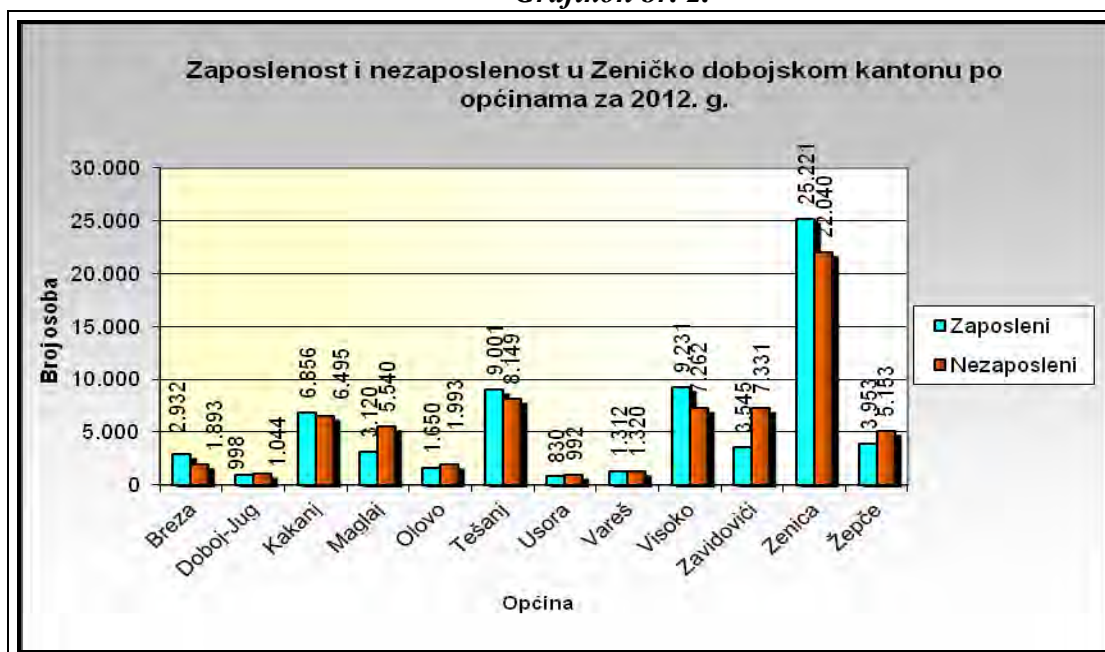

Tabela br.3.3. Broj registrovanih zaposlenih na jednog penzionera i prosječne penzije po općinama u 2012. godini

Općina	Broj zaposlenih na 1 penzionera	Ukupna prosječna penzija u KM	Prosječna starosna penzija u KM	Prosječna invalidska penzija	Prosječna obiteljska penzija	Broj penzionera
1	2	3	4	5	6	7
Breza	1,1	377,49	366,71	297,61	294,00	2.774,00
Doboj-Jug	1,2	322,43	435,96	324,27	318,15	946,00
Kakanj	1,0	380,03	358,96	304,14	302,38	5.488,00
Maglaj	0,8	328,63	375,18	327,09	311,85	3.194,00
Olovo	2,0	343,22	358,45	286,35	292,25	1.967,00
Tešanj	2,0	321,02	399,13	289,18	270,95	4.424,00
Usora	0,6	324,43	449,76	322,17	314,05	420,00
Vareš	1,3	385,70	403,00	327,34	329,74	2.115,00
Visoko	0,7	364,30	354,76	316,16	304,14	6.964,00
Zavidovići	1,2	329,97	424,61	330,72	325,25	5.183,00
Zenica	1,1	378,02	385,51	303,33	298,73	20.592,00
Žepče	1,2	338,53	405,79	320,21	314,79	3.681,00
UKUPNO ZDK	1,20	360,40	405,79	320,21	314,79	57.748,00
Federacija BiH	1,10	350,19	393,43	311,31	311,43	381.704,00

U Zeničko-dobojskom kantonu broj penzionera u 2012. godini iznosio je 57.748 ili 15,10% od ukupnog broja penzionera u Federaciji BiH.

U posljednjim godinama imamo konstantno pogoršanje odnosa između broja penzionera i broja uposlenih. U Kantonu na jednog penzionera imamo 1,2 zaposlene osobe, što je nešto povoljnije u odnosu na FBiH. Prosječna penzija u Zeničko-dobojskom kantonu u decembru 2012. godine iznosila je 360,40 KM, što je za 2,9% više u odnosu na prosječnu penziju u FBiH koja je iznosila 350,19 KM. U junu mjesecu 2013. godine broj penzionera iznosio je 58.005 osoba.

- **Pravne osobe i obrtnici**

Tabela br.3.4. Struktura poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu za 2012. godinu

Općina	Stanovništvo	Broj poduzeća				Broj poduzeća na 1000 stanovnika
		Pravna lica	U sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici	Ukupno	
1	2	3	4	5	6	7
Breza	14.070	216	141	229	586	42
Doboj-Jug	4.951	136	76	147	359	73
Kakanj	43.199	457	300	654	1.411	33
Maglaj	23.329	316	185	356	857	37
Olovo	11.869	166	102	122	390	33
Tešanj	48.427	789	420	907	2.116	44
Usora	6.879	151	57	82	290	42
Vareš	10.193	162	116	227	505	50
Visoko	40.277	725	463	1.341	2.529	63
Zavidovići	37.890	390	265	495	1.150	30
Zenica	127.296	1.841	1.297	2.017	5.155	40
Žepče	31.105	481	337	370	1.188	38
UKUPNO ZDK	399.485	5.830	3.759	6.947	16.536	41
Federacija BiH	2.338.277	48.528	26.638	51.248	126.414	54

U Kantonu broj registrovanih pravnih lica u 2012. godini iznosio je 5.830, što je u odnosu na 2011. godinu više za 170 ili 3,0%. Broj registrovanih pravnih osoba u Kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih osoba u Federaciji BiH sa 12,0%.

Broj registrovanih obrtnika u 2012. godini iznosio je 6.947, što je više za 4 ili 0,1% u odnosu na 2011. godinu. Broj registrovanih fizičkih lica-obrtnika u Kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica - obrtnika u Federaciji BiH sa 13,6%.

4. ZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

U Zeničko-dobojskom kantonu, u 2012. godini, od 68.649 zaposlenih osoba, 50.435 osoba je zaposleno u privredi, što je 73,47%, a 18.214 (26,53%) osoba zaposleno je u „neprivredi“, dok je u Federaciji BiH 60% zaposleno u privredi a 40% u „neprivredi“.

Već dugi niz godina u Bosni i Hercegovini jedno od najbitnijih pitanja je unapređenje tržišta rada i povećanje zaposlenosti, s obzirom da zapošljavanje povećava bruto društveni proizvod i smanjuje siromaštvo. Veći broj zaposlenih omogućava veće doprinose, što omogućava Službi za zapošljavanje finansiranje dodatnih programa zapošljavanja, kao i bolje funkcioniranje penzionih i zdravstvenih fondova.

Zeničko-dobojski kanton je nosilac razvoja privrede Federacije Bosne i Hercegovine zbog karaktera bazne industrije. Najrazvijenije industrijske grane su metalurgija, i metaloprerađivačka industrija, građevinarstvo i proizvodnja energije, rudarstvo, šumarstvo i drvoprerađivačka industrija, građevinarstvo i prehrambena industrija. Oko 80 % ukupnih privrednih aktivnosti u oblasti proizvodnje i izvoza čine velika i srednja preduzeća. Kanton posjeduje značajne potencijale za razvoj malih i srednjih preduzeća koja mogu podržati djelatnost i razvoj velikih preduzeća kod obezbjeđenja sirovina, repromaterijala, rezervnih dijelova te korištenju finalnih proizvoda velikih preduzeća u svojoj proizvodnji. Mala i srednja preduzeća su najvažniji segment evropske privrede i ključni faktor integracija novih zemalja u privrednu strukturu Evropske unije. Ova preduzeća predstavljaju ključni izvor preduzetničkih vještina, inovacija i u najvećoj mjeri doprinose privrednoj i socijalnoj koheziji. Brže se prilagođavaju novim trendovima, nosioci su zapošljavanja, a pogotovo u uslovima recesije pokazala su se bolje nego velika preduzeća.

U Zeničko-dobojskom kantonu ima 319 malih i srednjih preduzeća na 10.000 stanovnika, što je znatno manje od evropskog prosjeka. U Evropi, gdje je prosjek 500 malih i srednjih preduzeća na 10.000 stanovnika, ovaj sektor je nosilac privrednog razvoja.

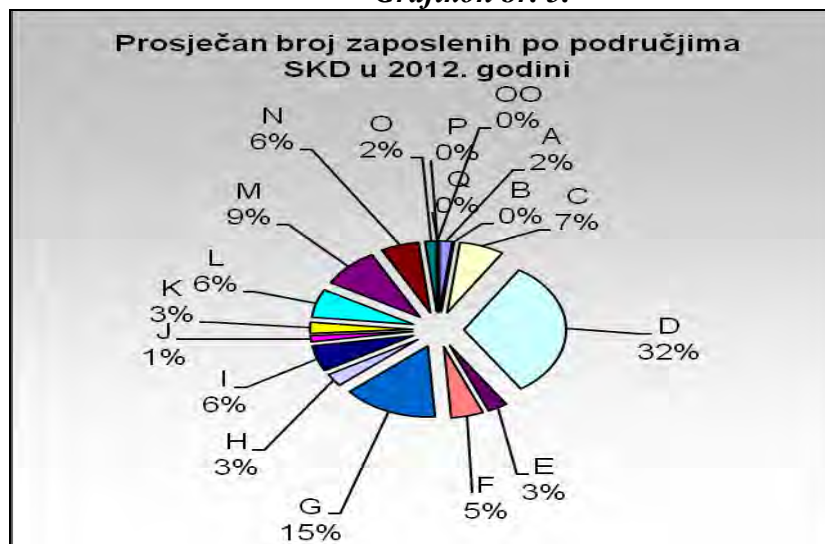
Zbog ovoga je potrebno pružiti podršku malim i srednjim preduzećima koja sa malim kapitalom mogu inicirati razne oblike privređivanja i imati ključnu ulogu u ekonomskom oporavku i otvaranju novih radnih mjesta.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku najveći broj zaposlenih je u prerađivačkoj djelatnosti i u ukupnom broju zaposlenih učestvuju u procentu 31,54% i trgovini na veliko i trgovini na malo; popravak motonih vozila- u ukupnom broju zaposlenih učestvuju u procentu 14,98%.

Tabela br. 4.1.: Pregled zaposlenih po područjima standardne klasifikacije djelatnosti

Oznaka	Djelatnost	Prosječan broj zaposlenih u 2011. godini	Udio u %	Prosječan broj zaposlenih u 2012. godini	Udio u %
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1.587	2,24	1.383	2,01
B	Ribarstvo	2	0,00		0,00
C	Vađenje ruda i kamena	4.922	6,94	4.838	7,05
D	Prerađivačka industrija	22.085	31,14	21.653	31,54
E	Proiz.snbd./opskrba elekt.energ, gasom/plinom i vodom	2.293	3,23	2.166	3,16
F	Građevinarstvo	4.113	5,80	3.519	5,13
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravak motonih vozila	9.863	13,91	10.287	14,98
H	Ugostiteljstvo	2.033	2,87	2.013	2,93
I	Prijevoz, skladištenje i veze	4.513	6,36	4.047	5,90
J	Finansijsko/financijsko posredovanje	989	1,39	954	1,39
K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	2.104	2,97	1.741	2,54
L	Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno soc. osiguranje	4.496	6,34	4.440	6,47
M	Obrazovanje	6.192	8,73	6.231	9,08
N	Zdravstveni i socijalni rad	4.006	5,65	4.095	5,97
O	Ostale javne, komunalne, društvene i vlastite uslužne djelatnosti	1.296	1,83	1.282	1,87
P	Djelatnost kućanstva	2	0,00	0	0,00
Q	Eksteritorijalne organizacije i tijela	5	0,01	0	0,00
OO	Neraspoređeno po djelatnostima KD	425	0,60	0	0,00
	UKUPNO	70.926	100	68.649	100

Grafikon br. 3.

Sektor prerađivačke industrije ima najveće učešće u strukturi zaposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu, iako bilježi pad poredeći 2011. i 2012. godinu za 432 osobe.

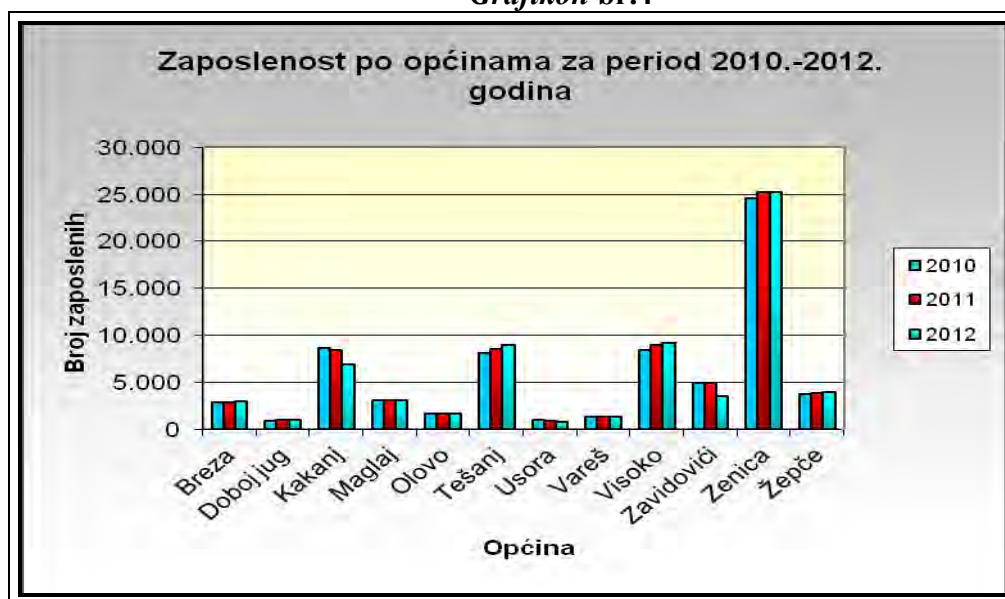
Značajan broj zaposlenih se nalazi u sektoru trgovine na veliko i malo. Sektor bilježi rast učešća zaposlenih poredeći 2011. i 2012. godinu za 424 osobe.

Analizirajući prethodnu tabelu može se zaključiti da se broj zaposlenih u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu značajnije povećao u djelatnostima-trgovine na veliko i malo i ugostiteljstvo, a broj zaposlenih u građevinarstvu i oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva znatno smanjio. Udio broja zaposlenih u građevinarstvu u odnosu na ukupan broj zaposlenih smanjen sa 5,80% na 5,13%, a u oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva smanjen sa 2,24% na 2,01%. Zabrinjavajuće je da je broj zaposlenih u građevinarstvu sa 4.459 osoba u 2009. godini smanjen na 3.519 osoba u 2012. godini.

Tabela br.4.2.: Pregled prosječne zaposlenosti po općinama Zeničko-dobojskog kantona za period 2010.-2012. godina

Područje	2010		2011		2012		Lančani index		
	broj	%	broj	%	broj	%	2010.	2011.	2012.
Breza	2.883	4,15 %	2.895	4,08 %	2.932	4,27 %	100	100,42	101,70
Doboj jug	906	1,31 %	985	1,39 %	998	1,45 %	100	108,72	110,15
Kakanj	8.704	12,54 %	8.394	11,83 %	6.856	9,99 %	100	96,44	78,77
Maglaj	3.105	4,47 %	3.083	4,35 %	3.120	4,54 %	100	99,29	100,48
Olovo	1.621	2,33 %	1.709	2,41 %	1.650	2,40 %	100	105,43	101,79
Tešanj	8.111	11,68 %	8.559	12,07 %	9.001	13,11 %	100	105,52	110,97
Usora	1.009	1,45 %	896	1,26 %	830	1,21 %	100	88,80	82,26
Vareš	1.328	1,91 %	1.349	1,90 %	1.312	1,91 %	100	101,58	98,80
Visoko	8.428	12,14 %	9.019	12,72 %	9.231	13,45 %	100	107,01	109,53
Zavidovići	4.958	7,14 %	4.899	6,91 %	3.545	5,16 %	100	98,81	71,50
Zenica	24.630	35,48 %	25.274	35,63 %	25.221	36,74 %	100	102,61	102,40
Žepče	3.741	5,39 %	3.864	5,45 %	3.953	5,76 %	100	103,29	105,67
ZDK	69.424	100,00 %	70.926	100,00 %	68.649	100,00 %	100	102,16	98,88

Grafikon br.4

Kao što se iz tabele broj 4.2. vidi, u periodu 2010.–2012. godina prosječna zaposlenost u Kantonu ima trend pada, odnosno u 2012. godini 2.277 osoba je manje zaposleno u odnosu na 2011. godinu. Komparirajući podatke prosječne zaposlenosti po općinama u 2011. i 2012. godini

uočen je značajan pad broja zaposlenih na području općine Kakanj (18,3%) i općine Zavidovići (27,6%).

Ovi podaci ukazuju da se na području Kantona ostvaruje manji ekonomski rast od potencijalnog, tj. ne se stvara dovoljan broj novih radnih mjesta.

Tabela br.4.3. Zaposleni prema stepenu stručnog obrazovanja po godinama u kantonu

Stepen stručnog obrazovanja	Mart 2010.		Mart 2011.		Mart 2012.	
	ZO	% Udio	ZO	% Udio	ZO	% Udio
Nekvalifikovani radnik (NK)	4.528	7,17 %	4.683	7,37 %	3.911	6,28 %
Priučeni-polukvalifikovan radnik (PK)	2.027	3,21 %	1.984	3,12 %	1.720	2,76 %
Kvalifikovani radnik (KV)	14.385	22,79 %	15.154	23,86 %	14.812	23,80 %
Visokokvalifikovani radnik (VKV)	4.355	6,90 %	3.870	6,09 %	3.474	5,58 %
Niže stručno obrazovanje (NSS)	2.564	4,06 %	2.240	3,53 %	2.259	3,63 %
Srednje stručno obrazovanje (SSS)	24.024	38,05 %	23.955	37,72 %	24.076	38,69 %
Više stručno obrazovanje (VŠ)	3.820	6,05 %	3.744	5,90 %	3.785	6,08 %
Visoko stručno obrazovanje (VSS)	7.428	11,77 %	7.875	12,40 %	8.192	13,16 %
UKUPNO	63.131	100,00 %	63.505	100,00 %	62.229	100,00 %

Nisu obuhvaćeni zaposleni u odbrani, kao ni zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama (Podaci preuzeti iz Statističkog biltena 186/2013 FZS).

Iz tabele br.4.3. može se vidjeti da udio zaposlenih prema stepenu stručne spreme u većini zanimanja (NK, PK, VKV, NSS) u odnosu na ukupan broj zaposlenih uglavnom opada. Kod osoba sa VSS primjetan je značajan rast udjela u broju zaposlenih, tako da je od 11,77% (7.428 zaposlenih VSS), koliko je iznosio udio u ukupnom broju zaposlenih u martu 2010. godine, u martu 2011. godine porastao na 12,40% (7.875), dok je u martu 2012. godine dostigao udio od 13,60% (8.192) u ukupnom broju zaposlenih osoba, što je još uvijek nedovoljno u odnosu na europski prosjek.

Grafikon br. 5.

Mada tabela br. 4.3. ne obuhvata sve zaposlene u Kantonu iz nje možemo vidjeti da obrazovna struktura zaposlenih osoba pokazuje da najveći udio, oko 68% ima završenu srednju školu, slijede 18% akademski obrazovanih osoba, i oko 14% zaposlenih s osnovnom školom ili

nižim obrazovanjem. S obzirom da je obrazovna struktura zaposlenih osoba jako bitan faktor za privredu jedne zemlje ili regije i za njen ekonomski rast i razvoj, obrazovanje mora biti u stalnoj saradnji sa tržištem rada, pratiti kretanja kako bi zadovoljilo potrebe tržišta rada.

Tabela br.4.4. Komparacija zaposlenosti po pojedinim kantonima

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Broj zaposlenih	Radno sposobno stanovništvo	Stopa zaposlenosti u %
1	2	3	4	5
Zeničko - dobojski	399.485	68.649	278.328	24,66%
Tuzlanski	499.099	80.767	350.253	23,06%
Sarajevski	440.744	126.265	298.702	42,27%
Federacija BiH	2.338.277	437.331	1.606.574	27,22%

Usporedbom zaposlenosti u tri najveća kantona Federacije BiH vidimo da u odnosu na radno sposobno stanovništvo Tuzlanski kanton ima stopu zaposlenosti 23,06%. Zeničko-dobojski kanton je po stopi zaposlenosti nešto iznad Tuzlanskog kantona, i ona iznosi 24,66%, što je ispod prosjeka u Federaciji BiH, a znatno ispod stope zaposlenosti u kantonu Sarajevo, gdje ista iznosi 42,27%.

Veliki je broj otežavajućih okolnosti za značajnije povećanje broja zaposlenih među kojima se naročito ističu institucionalna i politička nestabilnost, nedovoljne investicije, visok nivo sive ekonomije. Dakle, neophodno je sinergijsko djelovanje svih relevantnih faktora na tržištu rada radi stvaranja povoljnog poslovnog ambijenta za investitore, što bi u konačnici dovelo do otvaranja novih radnih mjesta.

5. NEZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

U Kantonu, kao i u čitavoj Federaciji BiH prisutni su negativni trendovi na tržištu rada, a naročito je još uvijek izražen problem visoke nezaposlenosti. Zaključno sa 30.06.2013. godine na području Kantona evidentirano je ukupno 69.549 osoba koje traže posao od čega je 34.358 žena. Veliki broj nezaposlenih osoba nalazi se na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog ostvarenja prava na zdravstvenu zaštitu, odnosno aktivno traženje posla nije njihov prvenstveni cilj.

U tabeli broj 5.1. prezentovani su podaci o nezaposlenim osobama u odnosu na njihovo stručno obrazovanje za vremenski period od 2010. do 2012. godine.

Tabela br.5.1.: Pregled nezaposlenih osoba u odnosu na stepen stručnog obrazovanja

Stepen stručnog obrazovanja	2010. godina		2011. godina		2012. godina	
	NO	% Udio	NO	% Udio	NO	% Udio
Nekvalifikovani radnik (NK)	21.620	32,20	21.155	31,61	21.193	30,62
Priučeni-polukvalifikovan radnik (PK)	2.462	3,67	2411	3,60	2.386	3,45
Kvalifikovani radnik (KV)	26.706	39,77	26.430	39,49	27.384	39,57
Visokokvalifikovani radnik (VKV)	591	0,88	574	0,86	545	0,79
Niže stručno obrazovanje (NSS)	221	0,33	189	0,28	177	0,26
Srednje stručno obrazovanje (SSS)	13.310	19,82	13.503	20,17	14.337	20,71
Više stručno obrazovanje (VŠ-1)	444	0,66	448	0,67	412	0,60
Više stručno obrazovanje (VŠ-2)	23	0,03	24	0,04	13	0,02
Visoko stručno obrazovanje (VSS-1)	1.755	2,61	2.123	3,17	2.593	3,75
Magistri (VSS-2)	21	0,03	75	0,11	172	0,25
UKUPNO	67.153	100,00%	66.932	100,00%	69.212	100,00%

Grafikon br. 6.

Analizirajući prethodnu tabelu vidljivo je da je najveći broj nezaposlenih osoba nekvalifikovana i kvalifikovana radna snaga, kao i osobe sa srednjom stručnom spremom te da se prosječna nezaposlenost u periodu 2010 – 2011. godina smanjila za 221 osobu, a u periodu od 2011. do 2012. godine povećala za 2.280 osoba.

Od ukupnog broja osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih jednu trećinu (30,62%), čine oni koji nemaju nikakvu stručnu kvalifikaciju, zbog čega je neophodno hitno usvajanje Zakona o obrazovanju odraslih.

Zbog činjenice da se nastavlja trend povećanja broja nezaposlenih sa VSS, sa 1.755 nezaposlenih osoba u 2010. godini, na 2.593 osobe u 2012. godini, Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrila je sredstva za poticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba - VSS pripravnika i za period 2012-2013. godina. Ovim projektom 103 pripravnika je zaposleno na godinu dana kako bi stekli radno iskustvo u zanimanju za koje su se školovali, a koje će im biti od pomoći za ravnopravno natjecanje za dobijanje zaposlenja na tržištu rada.

Tabela br.5.2.: Pregled nezaposlenih osoba, u odnosu na starosnu i spolnu strukturu za period 2010.-2012. godina

Godine starosti	Spol	2010. godina		2011. godina		2012. godina	
		NO	Index	NO	Index	NO	Index
od 15-18 god.	Svega	1.796	2,67 %	1.614	2,41 %	1.780	2,57 %
	Žena	895	2,73 %	769	2,33 %	832	2,44 %
od 19-20 god.	Svega	4.819	7,18 %	4.349	6,50 %	3.868	5,59 %
	Žena	2.199	6,70 %	2.032	6,14 %	1.748	5,13 %
od 21-24 god.	Svega	8.709	12,97 %	8.601	12,85 %	8.927	12,90 %
	Žena	4.401	13,41 %	4.343	13,13 %	4.442	13,05 %
od 24-27 god.	Svega	6.191	9,22 %	6.225	9,30 %	6.481	9,36 %
	Žena	3.422	10,42 %	3.500	10,58 %	3.545	10,41 %
od 28-30 god.	Svega	5.551	8,27 %	5.526	8,26 %	5.867	8,48 %
	Žena	2.951	8,99 %	3.036	9,18 %	3.249	9,54 %
od 31-35 god.	Svega	8.206	12,22 %	8.104	12,11 %	8.295	11,98 %
	Žena	4.160	12,67 %	4.201	12,70 %	4.300	12,63 %
od 36-40 god.	Svega	7.984	11,89 %	7.915	11,83 %	8.052	11,63 %
	Žena	3.922	11,95 %	3.916	11,84 %	4.004	11,76 %

od 41-45 god.	Svega	7.671	11,42 %	7.417	11,08 %	7.487	10,82 %
	Žena	3.959	12,06 %	3.809	11,52 %	3.801	11,17 %
od 46-50 god.	Svega	6.950	10,35 %	7.190	10,74 %	7.475	10,80 %
	Žena	3.380	10,30 %	3.599	10,88 %	3.792	11,14 %
od 51-55 god.	Svega	5.487	8,17 %	5.782	8,64 %	6.107	8,82 %
	Žena	2.332	7,10 %	2.500	7,56 %	2.700	7,93 %
od 55-60 god.	Svega	2.972	4,43 %	3.278	4,90 %	3.780	5,46 %
	Žena	1.007	3,07 %	1.136	3,43 %	1.333	3,92 %
od 61-65 god.	Svega	817	1,22 %	931	1,39 %	1.093	1,58 %
	Žena	201	0,61 %	232	0,70 %	297	0,87 %
Preko 65 god.	Svega	0	0,00 %	0	0,00 %	0	0,00 %
	Žena	0	0,00 %	0	0,00 %	0	0,00 %
Ukupno	Svega	67.153	100,00 %	66.932	100,00 %	69.212	100,00 %
	Žena	32.829	100,00 %	33.073	100,00 %	34.043	100,00 %

Grafikon br. 7.

U pregledu nezaposlenih osoba i podacima predloženim u tabeli broj 5.2. data je detaljna prezentacija podataka u odnosu na starosnu i spolnu strukturu nezaposlenih osoba za 2010., 2011., i 2012. godinu. Uočljivo je da je veliki broj nezaposlenih osoba u dobnoj granici od 21 do 45 godina starosti, odnosno u dobi najveće radne aktivnosti.

Broj mladih nezaposlenih osoba od 15 do 30 godina u 2012. godini je 26.923, što je povećanje u odnosu na 2011. godinu za 608 osoba. Razlozi za visoku stopu nezaposlenosti mladih su: nedovoljan broj novih radnih mjesta, nedovoljna usklađenost obrazovanja sa tržištem rada, siva ekonomija, veća starosna dob radne snage, što mladima otežava pristup poslovima.

Broj nezaposlenih osoba od 31 do 50 godina u 2012. godini je 31.309, što je povećanje u odnosu na 2011. godinu za 683 osobe. Broj nezaposlenih iz ove starosne skupine čini 45,2% nezaposlenih u Kantonu u 2012. godini.

Broj nezaposlenih žena u 2012. godini u odnosu na 2010. i 2011. godinu ima tendenciju porasta. U 2012. godini broj nezaposlenih žena u odnosu na 2011. godinu povećao se za 970 osoba.

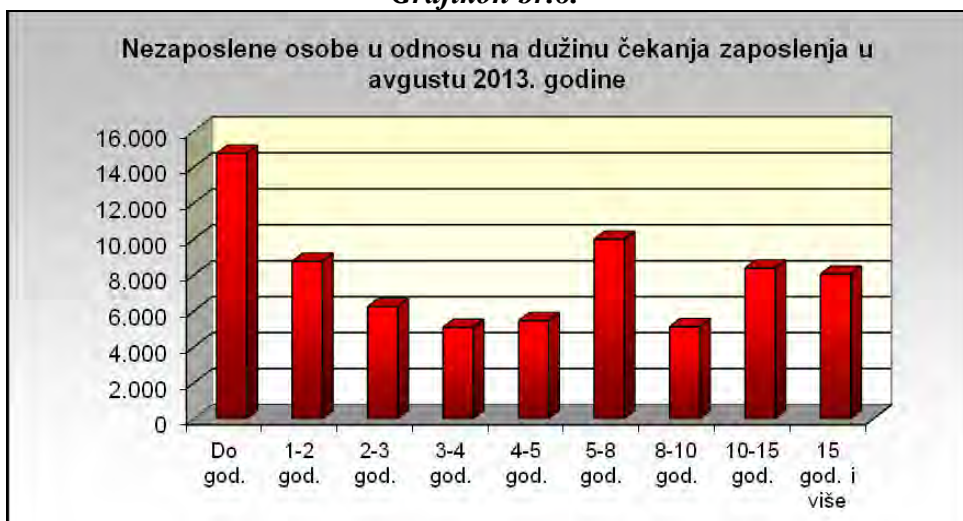
Najbrojnija skupina žena koje traže zaposlenje je starosne dobi od 21 do 24 godine (4.442 ili 13,05 %), zatim, od 31 do 35 godina (4.300 ili 12,63%).

Tabela br. 5.3.: Pregled nezaposlenih osoba u avgustu 2013. godine u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja i starosnu strukturu

Dužina čekanja zaposlenja	Spol	Starosna struktura												Ukupno
		od 15-18 god.	od 19-20 god.	od 21-24 god.	od 25-27 god.	od 28-30 god.	od 31-35 god.	od 36-40 god.	od 41-45 god.	od 46-50 god.	od 51-55 god.	od 56-60 god.	od 61-65 god.	
Do godine	Ukupno	1.560	1.442	2.085	1.863	1.438	1.857	1.272	879	799	840	574	139	14.748
	Žena	701	654	1.046	926	681	872	549	384	310	313	109	28	6.573
1-2 godine	Ukupno	302	1.368	1.414	1.087	795	1.033	744	595	514	453	356	89	8.750
	Žena	165	593	707	580	390	438	322	266	200	189	89	22	3.961
2-3 godine	Ukupno	85	688	1.276	685	609	751	549	432	423	373	274	82	6.227
	Žena	61	257	617	375	340	352	223	217	203	156	93	20	2.914
3-4 godine	Ukupno	28	133	1.400	488	522	615	505	390	402	334	207	55	5.079
	Žena	26	72	624	248	284	273	219	162	169	131	57	14	2.279
4-5 godina	Ukupno		34	1.152	494	429	685	522	496	591	593	340	110	5.446
	Žena		23	556	250	231	346	236	218	313	292	96	30	2.591
5-8 godina	Ukupno		14	1.343	1.355	775	1.155	1.164	1.081	1.143	1.075	647	224	9.976
	Žena		12	745	826	506	716	667	600	583	491	247	72	5.465
8-10 godina	Ukupno			18	685	640	633	579	630	710	652	409	157	5.113
	Žena			15	451	424	420	356	373	413	332	184	58	3.026
10-15 godina	Ukupno				58	864	1.633	1.124	1.184	1.286	1.167	757	300	8.373
	Žena				48	608	1.043	626	636	672	555	305	102	4.595
15 godina i više	Ukupno					1	527	1.655	1.852	1.745	1.160	777	324	8.041
	Žena					1	350	879	1.006	1.048	585	339	83	4.291
Ukupno	Ukupno	1.975	3.679	8.688	6.715	6.073	8.889	8.114	7.539	7.613	6.647	4.341	1.480	71.753
	Žena	953	1.611	4.310	3.704	3.465	4.810	4.077	3.862	3.911	3.044	1.519	429	35.695

Za radnu snagu koja je duže vrijeme na evidenciji nezaposlenih neophodna je kontinuirana edukacija i unapređenje znanja o novim tehnološkim dostignućima, savremenim proizvodnim procesima, kao i vještinama koje se traže na tržištu rada, jer sa povećanjem perioda „čekanja“ na posao gube na kvalitetu znanja i kvalitetu postojećih vještina.

Grafikon br.8.

Grafikon br.9

U tabeli broj 5.3. data je detaljna prezentacija podataka broja nezaposlenih osoba u avgustu 2013. godine, sa ciljem izvršenja analize podataka u pogledu dužine čekanja zaposlenja nezaposlenih osoba, posmatrano po starosnim grupama i polnoj strukturi nezaposlenih osoba.

Osim toga o tretiranim pitanjima i podacima predočenim u tabeli broj 5.3. dati su i grafički prikazi podataka, u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja (grafikon broj 8) i u odnosu na starosnu strukturu (grafikon broj 9).

Konačno, na osnovu uvida u prethodnu tabelu, uočava se sljedeće:

- Posmatrano po svim starosnim skupinama posao traži: do godinu dana 20,6% nezaposlenih osoba, od 1 do 2 godine 12,2%, od 2 do 3 godine 8,7%, od 3 do 4 godina 7,1%, od 4 do 5 godina 7,6%, od 5 do 8 godina 13,9%, od 8 do 10 godina 7,1%, od 10 do 15 godina 11,7% i preko 15 godina 6,0%.

- U starosnoj dobi do 35 godina posao traži 36.019 osoba, odnosno 50,2%, od čega; do godinu dana 28,4%, od 1 do 2 godine 16,7%, od 2 do 3 godine 11,4%, od 3 do 4 godine 8,8%, od 4 do 5 godina 7,8%, od 5 do 8 godina 12,9%, od 8 do 10 godina 5,5%, od 10 do 15 godina 7,1%, preko 15 godina 1,5%.
- U starosnoj dobi iznad 35 godina posao traži 35.734 osoba, odnosno 49,80 %, od čega; do godinu dana 12,6%, od 1 do 2 godine 7,7%, od 2 do 3 godine 6,0%, od 3 do 4 godina 5,3%, od 4 do 5 godina 7,4%, od 5 do 8 godina 14,9%, od 8 do 10 godina 8,8%, od 10 do 15 godina 16,3% i preko 15 godina 21,0%.

Analizirajući podatke u prethodnoj tabeli uočava se da najviše osoba koje su prijavljene u Službi za zapošljavanje na posao čekaju do jednu i do dvije godine i to 23.498 osoba. Čak 21.527 osoba, (30%), nalazi se na evidenciji nezaposlenih duže od 8 godina, što je sigurno teže zapošljiva kategorija s obzirom na vrijeme provedeno na birou. Prema starosnoj strukturi najviše nezaposlenih osoba je u dobi od 31-35 godina, i to 8.889, a od toga 4.810 su žene.

Tabela br. 5.4.: Pregled nezaposlenih osoba bez radnog staža u odnosu na stručno obrazovanje za 2012. godina

BIRO	Ukupno	od toga žena	PO STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA							
			VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Breza	1.147	747	68	12	427	8	0	325	36	271
Doboj-Jug	461	249	21	0	114	4	0	159	8	155
Kakanj	3.056	2.029	191	30	768	8	2	1.075	40	942
Maglaj	2.920	2.150	79	13	437	0	2	777	57	1.555
Olovo	941	539	45	4	273	0	0	235	3	381
Tešanj	3.334	1.756	158	17	718	11	6	1.183	80	1.161
Usora	471	294	12	2	89	0	1	179	9	179
Vareš	636	347	24	2	176	8	0	176	7	243
Visoko	3.713	1.909	235	32	1.005	0	4	1.283	35	1.119
Zavidovići	3.374	2.297	171	27	909	0	3	1.182	31	1.051
Zenica	11.530	7.317	727	116	3.025	127	39	3.551	239	3.706
Žepče	2.460	1.254	61	21	654	0	1	797	135	791
UKUPNO	34.043	20.888	1.792	276	8.595	166	58	10.922	680	11.554

U tabeli broj 5.4. dat je pregled podataka o nezaposlenim osobama „bez radnog staža“ po općinama i po stručnom obrazovanju za 2012. godinu. Ukoliko se uporedi broj nezaposlenih osoba bez radnog staža sa ukupnim brojem nezaposlenih osoba u Kantonu uočava se da broj nezaposlenih „bez radnog staža“ učestvuje sa 49,2% u ukupnom broju nezaposlenih osoba.

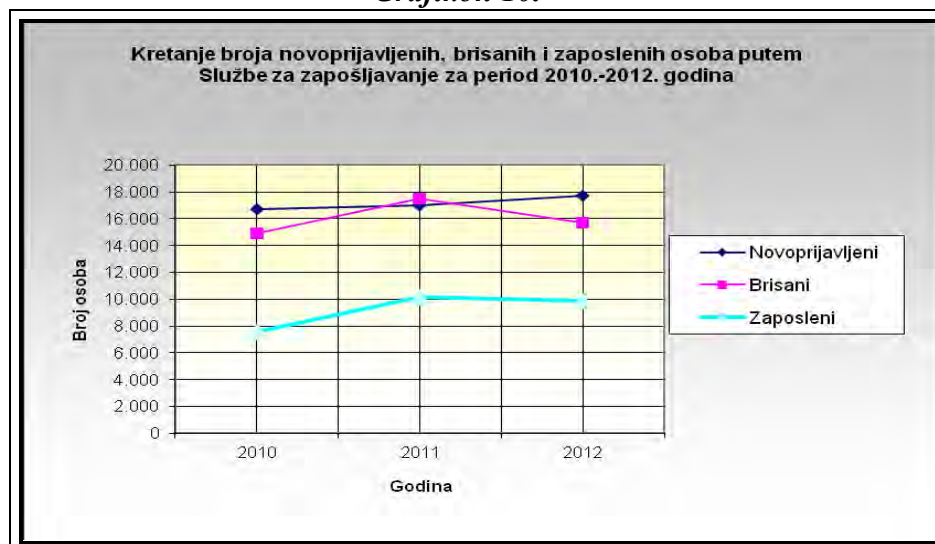
Podaci iz ranijih godina upućuju na činjenicu da učešće nezaposlenih osoba „bez radnog staža“, dakle osobe koje prvi put traže zaposlenje, u odnosu na ukupan broj nezaposlenih osoba u Kantonu ima trend pada, u 2010. godini taj broj je iznosio 36.137 osoba, a u 2011. godini 35.283 osobe.

Najveći broj osoba bez radnog staža u 2012. godini su sa kvalifikacijom NKV (11.554), KV(10.922), SSS (8.595) i VSS (1.792). Primjetno je da je udio žena u broju nezaposlenih osoba bez radnog staža veći u odnosu na muške osobe i iznosi 61,4%.

Tabela br. 5.5.: Pregled nezaposlenih osoba koje su novoprijavljene, brisane sa evidencija i zaposlene uz posredovanje službe ZE-DO kantona

Godina	Obilježje		Breza	Doboj-Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Zenica	Žepče	UKUPNO
	2010.	od 1.1.2010. do 31.12.2010.	Novoprijavljeni	586	256	1719	937	486	2141	156	383	1732	1660	5451	1203
Brisani			575	227	1.334	933	447	2.031	180	395	1.099	1.290	5.192	1.202	14.905
Zaposleni			301	127	661	468	123	933	95	239	679	549	2.781	579	7.535
Ukupno NO		1.845	1.030	6.126	5.440	1.893	7.788	964	1.229	7.138	6.962	22.051	4.687	67.153	
Zdravstvena zaštita		1.161	652	3.000	2.852	1.311	5.280	632	810	5.335	4.935	16.509	3.494	45.971	
2011.	od 1.1.2011. do 31.12.2011.	Novoprijavljeni	597	236	1761	944	647	2213	201	358	1866	1591	5400	1184	16.998
		Brisani	645	271	1.727	923	571	2.273	217	400	2.107	1.355	5.897	1.106	17.492
		Zaposleni	342	159	1.061	489	338	1.456	111	237	1.374	781	3.171	605	10.124
	Ukupno NO		1.808	999	6.177	5.474	1.976	7.778	954	1.196	6.856	7.199	21.732	4.783	66.932
	Zdravstvena zaštita		1.246	650	3.180	2.938	1.375	5.302	666	857	5.479	5.234	17.268	3.730	47.925
2012.	od 1.1.2012. do 31.12.2012.	Novoprijavljeni	602	303	1812	1025	519	2352	174	436	1769	1525	5821	1400	17.738
		Brisani	520	258	1.484	970	505	2.047	135	316	1.388	1.393	5.649	1.036	15.701
		Zaposleni	310	186	952	621	319	1.426	83	202	876	786	3.478	628	9.867
	Ukupno NO		1.893	1.044	6.495	5.540	1.993	8.149	992	1.320	7.262	7.331	22.040	5.153	69.212
	Zdravstvena zaštita		1.394	705	3.484	3.017	1.412	5.793	709	1.008	5.980	5.443	17.946	4.097	50.988

Grafikon 10.

U tabeli br. 5.5. dat je pregled novoprijavljenih nezaposlenih osoba, brisanih osoba sa evidencije, te zaposlenih osoba uz posredovanje Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, sa osvrtom na podatke o ostvarivanju zdravstvene zaštite službeno registrovanih nezaposlenih osoba. Predmetni podaci su statistički posmatrani u vremenskom periodu od 2010. do 2012. godine. Imajući u vidu navedeno moguće je konstatovati da je:

U 2010. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila 47,08%, a po općinama kantona: Breza 62,93 %, Doboj Jug 46,89 %, Kakanj 49,84%, Maglaj 34,38%, Olovo 49,29 %, Tešanj 53,57%, Usora 34,86%, Vareš 63,3%, Visoko 39,66%, Zavidovići 42,37%, Zenica 48,27% i Žepče 51,31%.

Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba zbog zaposlenja u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio je 7.535 ili 50,55%, a po općinama kantona: Breza 301 ili 52,35%, Doboj Jug 127 ili 55,95%, Kakanj 661 ili 49,55%, Maglaj 468 ili 50,16%, Olovo 123 ili 27,51%, Tešanj 933 ili 45,93%, Usora 95 ili 52,78%, Vareš 239 ili 60,50%, Visoko 679 ili 61,78%, Zavidovići 549 ili 42,55%, Zenica 2.781 ili 53,56% i Žepče 579 ili 48,17%.

U 2011. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila 51,53%, a po općinama kantona: Breza 68,69 %, Doboj Jug 50,75 %, Kakanj 56,47%, Maglaj 34,11 %, Olovo 61,64%, Tešanj 57,68%, Usora 43,82%, Vareš 63,38%, Visoko 57,95%, Zavidovići 40,92%, Zenica 51,98% i Žepče 47,88%.

Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba zbog zaposlenja u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio je 10.124 ili 57,88%, a po općinama kantona: Breza 342 ili 53,02%, Doboj Jug 159 ili 58,67%, Kakanj 1.061 ili 61,44%, Maglaj 489 ili 52,98%, Olovo 338 ili 59,19%, Tešanj 1.456 ili 64,06%, Usora 111 ili 51,15%, Vareš 237 ili 59,25%, Visoko 1.374 ili 65,21%, Zavidovići 781 ili 57,64%, Zenica 3.171 ili 53,77% i Žepče 605 ili 54,70%.

U 2012. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila 48,31%, a po općinama kantona: Breza 59,27 %, Doboj Jug 53,74 %, Kakanj 50,75%, Maglaj 36,01 %, Olovo 51,38%, Tešanj 53,98%, Usora 31,15%, Vareš 56,97%, Visoko 43,47%, Zavidovići 39,80%, Zenica 52,04% i Žepče 47,27 %.

Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba zbog zaposlenja u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio 9.867 ili 62,84%, a po općinama kantona: Breza 310 ili 59,62%, Doboj Jug 186 ili 72,09%, Kakanj 952 ili 64,15%, Maglaj 621 ili 64,02%, Olovo 319 ili 63,17%, Tešanj 1.426 ili 69,66%, Usora 83 ili 61,48%, Vareš 202 ili 63,92%, Visoko 876 ili 63,11%, Zavidovići 786 ili 56,43%, Zenica 3.478 ili 61,57% i Žepče 628 ili 60,62%.

Učešće korisnika prava na zdravstveno osiguranje u ukupnom broju nezaposlenih osoba u 2010. godini iznosilo je 68,5% (ili 45.971 korisnika), u 2011. godini 71,6% (ili 47.925 korisnika) i u 2012. godini 73,7% (ili 50.988 korisnika). Uočljiv je znatan porast lica koja ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu putem Službe za zapošljavanje.

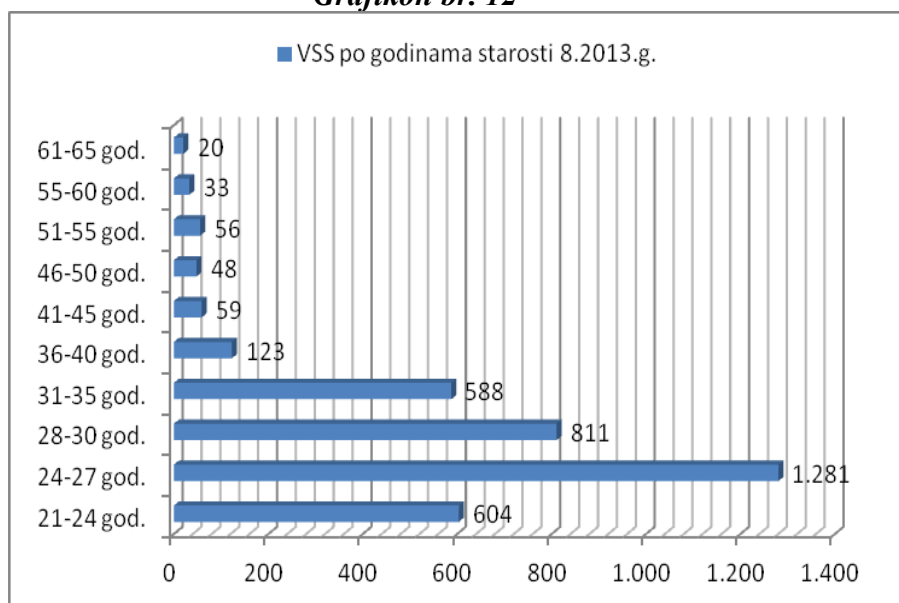
Grafikon br. 11.

Tabela br. 5.6. Nezaposlene osobe sa VSS na evidenciji po godinama starosti i prema dužini traženja zaposlenja u avgustu 2013. godine

Duzina cekanja na zaposlenja	Starosna struktura										Ukupno
	21-24 god.	25-27 god.	28-30 god.	31-35 god.	36-40 god.	41-45 god.	46-50 god.	51-55 god.	55-60 god.	61-65 god.	
Do 1 god	470	684	410	301	66	25	22	20	11	9	2.018
Od 1 – 2 godine	112	327	169	103	19	11	6	11	10	5	773
Od 2 – 3 godine	11	172	113	61	12	8	5	6	1	2	391
Od 3 – 4 godine	2	65	63	42	4	3	2	6	2		189
Od 4 – 5 godine	5	19	30	28	9	2	3	1	4		101
Od 5 – 8 godine	4	12	18	41	7	6	6	3	2	2	101
Od 8 – 10 godine		2	4	6	2	2	1	2			19
Od 10 – 15 godine			4	5	3	2	3	2	3	1	23
15 god i više				1	1			5		1	8
Ukupno	604	1.281	811	588	123	59	48	56	33	20	3.623

Grafikon br. 12

Učešće visoko obrazovanog kadra u ukupnoj nezaposlenosti pokazuje da tržište rada relativno lako absorbuje ovu kategoriju nezaposlenih. Od ukupno registrovanih nezaposlenih lica sa visokom stručnom spremom, 2.092 osobe su starosne dobi od 25-30 godina. U periodu do godinu dana posao čeka 2.018 osoba, a 773 osobe u periodu do 2 godine.

Kako bi se omogućilo brže zapošljavanje mladih trebalo bi težiti aktivnostima sufinansiranja poslodavaca pri zapošljavanju mladih lica od strane Vlade i općina Zeničko-dobojskog kantona, a posebno poslodavaca koji zadrže u radnom odnosu mlade i nakon odrade pripravničkog staža; pojačati učešće praktične nastave i stažiranja uz studiranje; sufinansirati troškove zapošljavanja mladih visokoobrazovanih kadrova koji su na evidenciji nezaposlenih na izradi razvojnih projekata.

Tabela 5.7.: Pregled nezaposlenih osoba prema podacima Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona sa 30.08.2013. g.

Rbr	Aplikacija - obilježje		UKUPNO	Zenica	Breza	Doboj-Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Žepče
1	Ukupan broj lica koja traže ZAPOSLENJE (2+3+4+5+6)	Svega	71.753	22.905	1.982	1.078	6.661	5.561	1.925	8.407	1.066	1.318	7.856	7.613	5.381
		Žena	35.695	12.107	1.193	491	3.290	2.932	955	3.517	519	661	3.923	3.548	2.559
2	Demobilisana lica	Svega	12.729	3.239	265	277	703	1.153	240	2.157	296	313	1.639	1.250	1.197
		Žena	785	223	25	25	31	96	20	83	26	47	52	64	93
3	Broj nezaposlenih - RVI	Svega	1.121	286	21	17	60	137	31	154	14	18	91	198	94
		Žena	22	6	0	2	3	4	0	0	0	1	3	3	0
4	Broj evidentiranih nezaposlenih lica članova porodica poginulih boraca	Svega	801	167	15	8	98	12	15	87	10	0	113	24	252
		Žena	445	90	13	6	58	8	7	57	6	0	58	15	127
5	Broj evidentiranih nezaposlenih lica ostalih invalida	Svega	897	373	27	15	56	95	8	102	2	14	35	55	115
		Žena	301	133	14	9	16	34	1	29	1	9	7	15	33
6	Ostala nezaposlena lica	Svega	56.205	18.840	1.654	761	5.744	4.164	1.631	5.907	744	973	5.978	6.086	3.723
		Žena	34.142	11.655	1.141	449	3.182	2.790	927	3.348	486	604	3.803	3.451	2.306
7	Novoprijavljena lica	Svega	2.310	755	92	44	237	146	54	259	28	39	221	235	200
		Žena	1.213	388	55	22	123	78	23	141	19	19	119	133	93
8	Broj lica brisanih iz evidencije	Svega	1.308	447	51	12	184	81	34	130	6	41	142	116	64
		Žena	496	181	28	5	31	34	11	60	2	11	74	41	18
9	Broj korisnika novčane naknade	Svega	1.770	635	44	26	128	64	46	198	19	34	332	114	130
		Žena	669	278	12	6	52	26	15	79	9	9	104	30	49
10	Broj korisnika zdravstvene zaštite	Svega	52.971	18.764	1.514	728	3.488	3.045	1.330	6.113	770	946	6.614	5.459	4.200
		Žena	24.794	9.971	926	224	1.376	1.083	639	2.047	329	485	3.282	2.458	1.974
11	Broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta	Svega	7	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0
		Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	Broj stvarno zaposlenih u izvještajnom mjesecu	Svega	813	249	25	8	160	51	16	69	5	27	89	77	37
		Žena	283	97	14	2	18	23	5	25	2	6	52	30	9
		Žena	51	0	1	0	0	1	1	0	0	0	48	0	0

Podaci dati u tabeli br.5.7. posmatrani sa 30.08.2013. godine ukazuju da:

U avgustu 2013. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje bilo je registrirano 2.310 novoprijavljenih osoba, od čega je 52,5% žena.

U istom mjesecu sa evidencije nezaposlenih je brisano 1.308 osoba, od čega je 37,9% žena., a od ukupno brisanih u izvještajnom mjesecu sa evidencije nezaposlenih je zaposleno 813 osoba.

Interesantno je da je broj stvarno zaposlenih u izvještajnom mjesecu 813 osoba, a broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta samo 7 osoba. Ovi podaci pokazuju da poslodavci ne dostavljaju podatke o potrebama za radnom snagom Službi za zapošljavanje.

Tabela br. 5.8.: Kvalifikaciona struktura osoba koje traže zaposlenje po općinama u Zeničko-dobojskom kantonu za 8 mjesec 2013. godine

Biro	Ukupno Žene	Stepen stručnog obrazovanja								
		Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
Zenica	Ukupno	22.905	1.384	237	5.110	114	312	8.787	882	6.079
	Žena	12.107	937	155	3.184	113	47	3.728	243	3.700
Breza	Ukupno	1.982	162	27	690	13	9	630	37	414
	Žena	1.193	103	20	446	8	1	319	32	264
Doboj-Jug	Ukupno	1.078	32	1	185	4	11	482	25	338
	Žena	491	23	1	126	4	0	169	7	161
Kakanj	Ukupno	6.661	395	64	1.353	11	30	2.831	156	1.821
	Žena	3.290	264	47	810	9	5	1.136	50	969
Maglaj	Ukupno	5.561	163	30	752	0	31	2.022	184	2.379
	Žena	2.932	120	18	433	0	1	763	51	1.546
Olovo	Ukupno	1.925	89	14	572	0	2	563	13	672
	Žena	955	51	11	275	0	0	238	3	377
Tešanj	Ukupno	8.407	316	51	1.283	16	76	3.514	397	2.754
	Žena	3.517	225	30	760	12	5	1.247	78	1.160
Usora	Ukupno	1.066	30	6	172	0	14	487	27	330
	Žena	519	25	4	100	0	2	198	10	180
Vareš	Ukupno	1.318	70	9	354	10	7	448	38	382
	Žena	661	39	3	196	10	0	171	7	235
Visoko	Ukupno	7.856	440	69	1.667	0	33	3.204	61	2.382
	Žena	3.923	316	43	1.042	0	4	1.366	33	1.119
Zavidovići	Ukupno	7.613	375	49	1.776	0	33	3.184	180	2.016
	Žena	3.548	240	34	955	0	3	1.224	32	1.060
Žepče	Ukupno	5.381	167	28	1.110	0	30	2.142	356	1.548
	Žena	2.559	104	23	684	0	1	816	125	806
UKUPNO	Ukupno	71.753	3.623	585	15.024	168	588	28.294	2.356	21.115
	Žena	35.695	2.447	389	9.011	156	69	11.375	671	11.577

U avgustu mjesecu ove godine registrirano je ukupno 71.753 nezaposlenih osoba od čega je 35.695 žena ili 49,7%. Najveći broj nezaposlenih je prijavljen u općini Zenica 22.905 ili 31,9 % , općini Tešanj 8.407 ili 11,7 % te u općini Visoko 7.856 nezaposlenih osoba ili 10,9%.

Tabela 5.9. Nezaposlene osobe na evidenciji - najbrojnija zanimanja po strucnoj spremi za juli 2013. godine

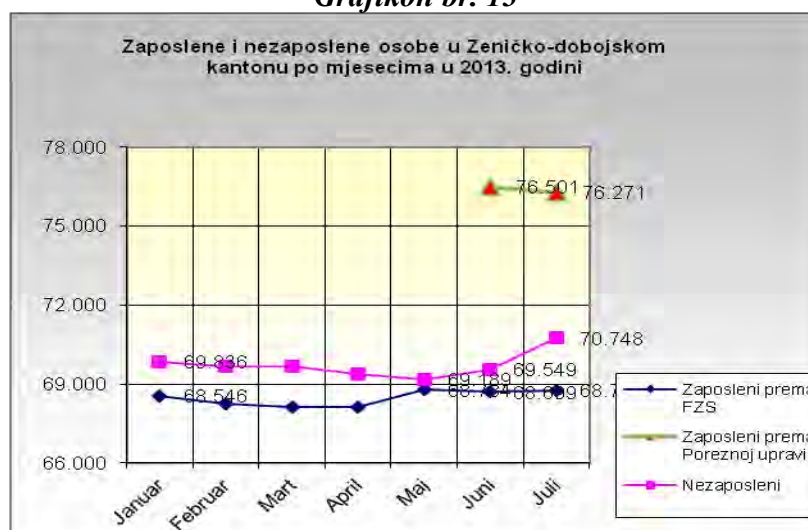
VSS	Ukupno	Žena	VŠS	Ukupno	Žena	SSS	Ukupno	Žena	KV i VKV	Ukupno	Žena
Ekonomista	507	335	Ekonomista	123	65	Ekonomski tehničar	2829	2210	Prodavač	4008	3377
Pravnik	456	322	Pravnik	52	34	Maturant gimnazije	2022	1393	Bravar	1981	53
Profesor razredne nastave	158	144	Nastavnik razredne nastave	35	29	Mašinski tehničar	1344	483	Frizer	1819	1715
Profesor engleskog jezika	151	125	Učitelj predškolske djece	27	25	Medicinska sestra	771	581	Automehaničar	1726	22
Medicinska sestra	111	75	Nastavnik biologije	16	14	Elektroenergetski tehničar	624	95	Kuhar	1158	876

Posmatrajući najbrojnija zanimanja osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih možemo vidjeti da kod osoba sa VSS i VŠS stručnom spremom i dalje prevladavaju ekonomisti i pravnici. Kod osoba sa SSS stručnom spremom najbrojniji su ekonomski tehničari i maturanti gimnazije.

Tabela br. 5.10. Pregled zaposlenih i nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu po mjesecima u 2013. godini

Period	Zaposleni prema FZS	Zaposleni prema Poreznoj upravi	Nezaposleni
Januar	68.546		69.836
Februar	68.253		69.678
Mart	68.145		69.691
April	68.145		69.378
Maj	68.784		69.189
Juni	68.699	76.501	69.549
Juli	68.751	76.271	70.748

Grafikon br. 13

Podaci o broju zaposlenih u Kantonu u julu 2013. godine ukazuju na i dalje prisutno stagniranje broja zaposlenih osoba. Poredeći mjesečne podatke u 2013. godini, vidimo da je od

januara do aprila broj zaposlenih imao blagi pad, dok u maju bilježimo porast broja zaposlenih u odnosu na april za 639 osoba.

S druge strane, broj nezaposlenih osoba u julu 2013. godine se nastavio uvećavati (70.748 osoba), što je sigurno jednim dijelom uzrokovano povećanjem radne snage po osnovu završenog školovanja.

6. AKTIVNOSTI US MJERENE NA S UZBIJANJU S IVE E KONOMIJE I RADA NA CRNO

Pojam „siva ekonomija“ je široka ekonomska kategorija koja u sebe uključuje sve moguće pojavne oblike sivog tržišta, zapošljavanje radne snage suprotno zakonu (rad na crno), neplaćanje poreza i doprinosa za zaposlene, izbjegavanje plaćanja poreza na promet i carina na kupljenu ili uvezenu robu, različiti oblici nelojalne konkurencije, dodjeljivanje poslova i nabavki roba mimo zakonske procedure, neplaćanje kupljene robe u zakonskim rokovima i sl..

Sa stanovišta politike zapošljavanja, siva ekonomija ostavlja dugoročne posljedice na ekonomski i privredni razvoj regija i zemlje kao cjeline, ali i na radno sposobno stanovništvo koje se ne može legalno zaposliti. Posljedica toga je da ogromni kapital uložen u obrazovanje tog stanovništva propada, te se na indirektan način stvaraju socijalni slučajevi.

Tabela br. 6.1. Broj osoba zatečenih u radu na crno u periodu 2011.-2013. godina

Period	2011. godina	2012. godina	2013. godina
Januar	8	29	38
Februar	41	9	31
Mart	85	50	49
April	76	36	31
Maj	62	53	76
Juni	95	90	97
Juli	36	25	14
Avgust	34	32	25
Septembar	96	49	
Oktobar	96	62	
Novembar	42	45	
Decembar	1	79	
UKUPNO	672	559	361

U tabeli broj 6.1. je prikazan broj osoba koje su bile zatečene u radu na crno u periodu 2011.-2013. godina, po mjesecima. Jasno se vidi da je najveći broj osoba koje su radile na crno bio u maju junu i oktobru. Tokom 2012. godine Inspekcija je kontrolisala 120 pravnih lica (d.o.o. i sl.) i 222 fizičkih lica (obrt, SUR i sl.) kod kojih je u radu na crno zatečeno 559 osoba. Ovaj podatak jasno pokazuje i to da su aktivnosti Inspekcije više usmjerene na kontrolu fizičkih lica nego na kontrolu pravnih lica. Uvidom u spisak poslodavaca kod kojih je evidentiran rad na crno uočljivo je da su to uglavnom poslodavci koji se bave uslužnom djelatnošću (trgovina, ugostiteljstvo).

Suzbijanje svih oblika sive ekonomije, a naročito rada na crno, doprinijelo bi smanjenju sadašnje stope nezaposlenosti. Poslije donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u aprilu ove godine, kojim nisu usvojeni svi naši prijedlozi, intenzivirana je saradnja službe za zapošljavanje i inspekcije rada. Međutim, primjenu postojećeg Zakona nisu pratila odgovarajuća podzakonska akta koja bi precizno utvrdila način i razloge brisanja sa evidencije nezaposlenih osoba zatečenih na „radu na crno“, kao i efikasnije sankcije za poslodavce koji angažuju takve zaposlenike. Praksa je pokazala da oko 2/3 ili

oko 60% osoba koje je inspekcija rada u svojim mjesečnim izvještajima zatekla odnosno registrirala na „radu na crno“ nije prijavljena na evidenciju nezaposlenih (radnici na čekanju, studenti, penzioneri i drugi), a zbog čega Služba nema osnova za brisanje takvih osoba sa evidencije. Ima slučajeva da se jedna ista osoba nekoliko puta zatiče u „radu na crno“ tako da je stvarni broj takvih osoba vrlo teško utvrditi. Mišljenja smo da, prije svega, sankcije za „rad na crno“ treba usmjeriti na poslodavce, a samim tim smanjit će se broj tako angažovanih. Sankcije se trebaju pooštriti u zakonskim rješenjima i dosljednoj primjeni istih u prekršajnom postupku koji se vodi u Federalnom ministarstvu a puno bi se brže i efikasnije djelovalo ako bi postupke vodili općinski ili kantonalni sudovi za prekršaje.

6. STRATEGIJA ZAPOŠLJAVANJA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA ZA 2012.-2020. GOD.

Zbog regionalnih različitosti tržišta rada u FBiH značajne su razlike u ponudi i potražnji za radnom snagom, strukturi i obimu poslovnih aktivnosti, obrazovnom sustavu, te različitoj strukturi populacije u kantonima što uvjetuje potrebu za segmentiranim i selektivnim pristupima zapošljavanja na kantonalnom nivou.

Kako bi politika zapošljavanja bila prilagođena situaciji na lokalnom području i ciljnim skupinama, bilo je neophodno donošenje strateškog dokumenta u oblasti zapošljavanja. Odlukom Skupštine Zeničko-dobojskog kantona polovinom 2013. godine usvojen je dokument Strategija zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona, 2013.-2020. godina kojim se definiraju strateški i operativni ciljevi, mjere i aktivnosti koje treba preduzeti da bi se uspješno rješavali problemi i razvijalo efikasno tržište rada u skladu sa ostalim razvojnim ciljevima zemlje.

Strategijom zapošljavanja su definirana 4 strateška cilja, i to:

- Očuvati postojeći nivo zaposlenosti i uložiti napore za njegovo povećanje
- Unaprijediti efikasnost institucionalne strukture na tržištu rada
- Uskladiti ponudu i tražnju na tržištu rada
- Povećati zapošljivosti ranjivih skupina na tržištu rada

Svi prethodno navedeni strateški ciljevi su međusobno usko povezani i sprovođenje svakog od njih u značajnoj mjeri zavisi od uspjeha u provedbi ostalih ciljeva. Unutar svakog strateškog cilja definirani su podciljevi iz kojih proizlaze mjere i aktivnosti kao i nosioci tih aktivnosti.

Strategija zapošljavanja omogućava svim socijalnim partnerima kao i tijelima nadležnim za implementaciju, objektivnu identifikaciju svih slabosti i šansi na tržištu rada koje je potrebno maksimalno iskoristiti sa ciljem ostvarenja strateškog cilja zaustavljanja daljnjeg rasta nezaposlenosti, odnosno rast zaposlenosti. Istovremeno, strategija omogućava da se objektivno prepoznaju sve slabosti i prijetnje na tržištu rada u cilju njihovog eliminisanja ili barem svođenja na minimalnu razinu a što bi za posljedicu imalo rast zaposlenosti.

Na kantonalnom i lokalnom nivou financijska sredstva i resursi za rješavanje identificiranih problema na tržištu rada su vrlo ograničena, pa bi se stoga trebalo usmjeriti na druge izvore, a naročito sredstva dostupna kroz fondove Europske Unije, kao što su fondovi IPA programa za razvoj ljudskih resursa i Europski socijalni fond, ali i druge izvore.

8. PROJEKAT POBOLJŠANJA POSLOVNOG OKRUŽENJA U ZDK

Vlada Zeničko-dobojskog kantona je potpisala ugovor o suradnji sa Međunarodnom finansijaskom korporacijom (IFC) na realizaciji Projekta poboljšanja poslovnog okruženja u Zeničko-dobojskom kantonu, kojim se omogućava sprovođenje kantonalne regulatorne reforme. Projektom bi se obezbijedili mehanizmi za olakšanje registracije i pokretanja poslovanja kako bi se ubrzao razvoj u sektoru malih i srednjih preduzeća.

Ciljevi Projekta su:

- povećanje konkurentnosti kantona putem smanjenja troškova i rizika poslovanja;
- kreiranje elektronskog internet registra („E-registar“) svih kantonalnih administrativnih postupaka; i
- povećanje transparentnosti u sprovođenju administrativnih postupaka na kantonalnom nivou; sve to kako bi se kantonu omogućilo da privuče više ulaganja, naročito u privatni sektor.

Očekivani rezultati su poboljšanje i pojednostavljenje administrativnih postupaka za poslovanje koji su u nadležnosti Zeničko-Dobojskog kantona, povećana konkurentnost lokaliteta kroz smanjenje troškova i rizika poslovanja, uspostavljen i objavljen na web stranici kantona E-Registar administrativnih postupaka, uspostavljen organ/tijelo za regulatornu reformu na nivou kantona. Vezano za prednje Vlada Kantona usvojila je izmjene Zakona o kantonalnim administrativnim taksama, što će biti jedna od olakšavajućih okolnosti za registraciju i pokretanje poslovanja kako bi se ubrzao razvoj u sektoru malih i srednjih preduzeća.

Prema ovim izmjenama, kantonalnih administrativnih taksi osloboditi će se: zahtjevi za izdavanje vodnih akata, za izdavanje rješenja o ispunjavanju vodoprivrednih uvjeta i izdavanja vodoprivrednih saglasnosti i dozvola za korištenje voda. Uvodi se jednoobrazna taksa za sva vozila u iznosu od 10 KM. Taksa za izdavanje rješenja klaonicama i objektima u kojima se proizvodi meso smanjuje se sa 140 na 100 KM. Uz to, snižena je i taksa za odobrenje rada zdravstvenim radnicima u privatnoj praksi sa 500 na 150 KM, rješenje o ispunjavanju uvjeta u prostoru za bavljenje medicinskom praksom snižava se sa 200 na 100 KM, dok se obaveza plaćanja takse u iznosu od 100 KM na zahtjev za donošenje rješenja o sanitarno-preventivnoj saglasnosti u zdravstvenom objektu, u potpunosti briše.

9. AKTIVNOSTI NA ZAPOŠLJAVANJU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

U informaciji će bit predočene aktivnosti i mjere usmjerene ka obezbjeđivanju pretpostavki, za zapošljavanje odnosno samozapošljavanje nezaposlenih osoba na području Zeničko-dobojskog kantona, u vremenskom periodu od 2011. do trećeg kvartala 2013. godine.

9.1. Poticaj zapošljavanja realizovanjem Programa posredstvom Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona

Programi zapošljavanja putem Službe za zapošljavanje finansiraju se iz sredstava koja preostanu nakon finansiranja troškova administracije i materijalne i socijalne sigurnosti nezaposlenih. Pored toga Služba može da raspolaže i s eksternim sredstvima kao što su budžeti vlada ili donacije. No, kako se broj nezaposlenih povećava a zaposlenih smanjuje, tako se izdvajanja na materijalno socijalno osiguranje nezaposlenih povećavaju, a sredstva preostala za financiranje programa za podsticanje zapošljavanja smanjuju.

U 2010. godini putem Službe realizirano je 14 programa zapošljavanja i utrošeno 6.032.676 KM. Kroz programe aktivnih mjera zaposleno je 1.628 osoba i utrošeno 5.062.700 KM, odnosno 83,9% od ukupnog iznosa poticaja. Nakon 2010. godine visina sredstava, odnosno obim projekata je značajno smanjen.

U 2011. godine započeta je realizacija osam programa zapošljavanja za koje su planirana sredstva u iznosu od 3.316.780. KM za 1.186 novozaposlenih.

U 2012. godini Služba za zapošljavanje je nastavila sa aktivnostima na realizaciji programa iz prethodne godine i započela četiri nova Programa čija je vrijednost iznosila 3.033.286 KM, čime je sufinansirano zapošljavanje 1.027 osoba.

U 2013. godini, nastavljeni su programi iz prethodne godine, a u julu mjesecu objavljen je Javni poziv po Programu SSNESP za zapošljavanje i samozapošljavanje nezaposlenih osoba kojima prestaje pravo na primanje gotovinskih transfera od strane Službe za zapošljavanje i nezaposlenih

osoba koje spadaju u socijalno ugrožene kategorija. Iznos poticaja za Zeničko-dobojski kantone je 376.672 KM za sufinansiranje 171 osobe.

Tabela 9.1.1.: Pregled realizovanih aktivnih i pasivnih programa za poticaj zapošljavanja za period 2011. - 2013. godine

2011. godina				
Naziv programa	Datum Javnog poziva	Iznos poticaja po osobi	Ukupan iznos poticaja za ZDK	Broj zaposlenih po programu
Program zapošljavanja i samozapošljavanja povratnika	28.02.2011.	Z 3.000 KM	82.000 KM	23
		SZ 5.000 KM		
Program zapošljavanja i samozapošljavanja žena	07.03.2011.	Z 3.000 KM	563.000 KM	149
		SZ 5.000 KM		
Program zapošljavanja mladih 400+	11.05.2011.	-	146.320 KM	50
Program VSS pripravnika Vlade ZDK (2011.-2012.)	24.05.2011.	4.800 KM	1.258.000 KM	272
Program Mladi poduzetnik	22.09.2011.	7.000 KM	91.000 KM	13
SSNESP (zapošljavanje, samozapošljavanje i obuka)	30.09.2011.	2.200 KM	543.400 KM	247
Program volontera	2011. kontinuirano	-	576.060 KM	423
Program zapošljavanja i samozapošljavanja Roma	21.02.2011.	Z 5.000 KM SZ 12.000 KM	57.000 KM	9
UKUPNO 2011. godina			3.316.780 KM	1.186
2012. godina				
Program sufinansiranja zapošljavanja Prilika za sve	09.08.2012.	-	1.298.495 KM	406
SSNESP (zapošljavanje, samozapošljavanje i obuka)	07.09.2012.	2.200 KM	1.028.000 KM	467
Program VSS pripravnika 100+	26.07.2012.	4.800 KM	480.000 KM	103
Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada - Prvo radno iskustvo	05.12.2012.	-	226.791 KM	51
UKUPNO 2012. godina			3.033.286 KM	1.027
2013. godina				
SSNESP (zapošljavanje i samozapošljavanje)	08.07.2013.	2.200 KM	376.672 KM	171
UKUPNO 2013. godina			376.672 KM	171

9.1.1. Program sufinansiranja zapošljavanja „Prilika za sve“ 2012. godina

Ovaj projekat je u potpunosti finansiran iz sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje. Osnovni ciljevi programa su bili da se zaposli što veći broj osoba sa evidencije nezaposlenih u Federaciji BiH, sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi jačanja njihove konkurentnosti na tržištu rada, sprječavanja dugotrajne nezaposlenosti, te stvaranja uslova za sticanje prvog radnog iskustva.

Realizovan je poticaj za 406 osoba, odnosno za 88 poslodavaca, u iznosu od 1.298.495 KM. Po obrazovnoj strukturi dominiraju osobe sa srednjom stručnom spremom (75,6%), dok preostalih cca. 25% otpada na osobe sa visokom stručnom spremom (18,7%) i osobe bez kvalifikacije (5,7%). Po spolnoj strukturi dominiraju osobe ženskog spola u omjeru 52,9% naspram 47,1% koliko otpada na osobe muškog spola. Po starosnoj strukturi, prosječna starost nezaposlenih osoba sufinansiranih po ovom Programu iznosi 28,28 godina. Program je još uvijek u fazi realizacije.

9.1.2. SSNESP–zapošljavanje, samozapošljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija i stručno osposobljavanje i usavršavanje (za deficitarna zanimanja), treći Javni poziv 2012. godina

Finansijska sredstva za programe se obezbjeđuju putem Federalnog ministarstva rada i socijalne politike-Jedinice za implementaciju projekata socio-ekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja (PIU SESER) i Federalnog zavoda za zapošljavanje. Ciljne grupe su nezaposlene osobe kojima prestane pravo na primanje gotovinskih transfera, registrovane na evidenciji nezaposlenih osoba u FBiH (osobe sa onesposobljenjem, demobilisani borci), kao i nezaposlene osobe koje spadaju u ugrožene kategorije registrovane na evidenciji nezaposlenih osoba u FBiH, koje su teško zapošljive (osobe nezaposlene duže od 36 mjeseci u kontinuitetu, osobe starosne dobi preko 40 godina nezaposlene duže od 24 mjeseca u kontinuitetu, socijalno ugrožene osobe - korisnici prava na stalnu novčanu pomoć, bivši štićenici domova za nezbrinutu djecu starosne dobi do 30 godina, žene žrtve nasilja). Treći Javni poziv je objavljen 07.09.2012. godine. Ukupno odobrena sredstva za ovaj projekat iznose 1.028.000 KM, od toga za samozapošljavanje 316.396 KM, odnosno za 143 osobe, te za zapošljavanje 711.700 KM, odnosno za 323 osobe.

9.1.3. Program sufinansiranja aktivnih mjera za podsticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba bez radnog iskustva–„100+“ VSS p pripravnika u 2012/2013. godini iz grant sredstava Vlade ZDK

Cilj ovog programa jeste da se kroz sufinansiranje omogući zapošljavanje mladih stručnih osoba sa VSS bez radnog iskustva u svom zanimanju i omogući im sticanje radnog iskustva u zanimanju za koje su se školovali, a koje će im biti od pomoći za ravnopravno natjecanje za dobijanje zaposlenja na tržištu rada. Programom je predviđeno finansiranje pripravničkog staža, ta da se putem Službe za zapošljavanje poslodavcu daje novčana subvencija u iznosu od 400 KM mjesečno za neto plaću u trajanju od 12 mjeseci, odnosno 6 mjeseci u zdravstvenim ustanovama, pri čemu porez i doprinose obračunava i plaća poslodavac iz vlastitih sredstava. U skladu sa svojim aktima i finansijskim mogućnostima, poslodavac može utvrditi i iz svojih sredstava isplaćivati i veći iznos plaće od iznosa predviđenog programom.

Prema podacima Službe za zapošljavanje preko 50% pripravnika nakon odrađenog pripravničkog staža ostaje u radnom odnosu kod istog poslodavca ili vrlo brzo nalaze zaposlenje kod drugog poslodavca. Zbog ove činjenice i zbog iskazanog velikog interesovanja poslodavaca i mladih Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrila je sredstva za poticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba - VSS pripravnika i za period 2013-2014. godina. Ovim projektom biti će zaposleno 100 mladih osoba – pripravnika sa područja Zeničko-dobojskog kantona.

9.1.4. Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada – „Prvo radno iskustvo“ 2012. godina

Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada „Prvo radno iskustvo“ je financiran iz sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje. Osnovni cilj Programa je da zainteresovani poslodavci dobiju finansijsku podršku, kako bi omogućili sticanje prvog radnog iskustva i osposobljavanje za rad u struci mladim osobama dobi do 30 godina. Za Zeničko-dobojski kanton su planirana sredstva u iznosu od 226.791,00 KM. Po ovom Programu zaposlena je 51 osoba.

9.2. Poticaj z apošljavanja i s amozapošljavanja p utem Fonda z a p rofesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH

Jedan od osnovnih ciljeva Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom je zapošljavanje osoba sa invaliditetom kroz financiranje i sufinansiranje programa i projekata. Tako je Fond u okviru prve raspodjele sredstava za dodjelu novčanog stimulansa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom u 2012. godini po osnovu javnog poziva, dodijelio sredstva za 13 poslodavaca sa područja Zeničko-dobojskog kantona za zapošljavanje 13 osoba sa invaliditetom čiji stepen invaliditeta je 60% i više, u ukupnom iznosu od 122.000 KM.

U 2013. godini Fond je podržao projekte zapošljavanja kod 20 poslodavaca u okviru kojeg su zaposlene 23 osobe sa invaliditetom. Za financiranje ovog zapošljavanja izdvojeno je 220.350 KM. Projektom samozapošljavanja kroz pokretanje samostalne djelatnosti izdvojena su sredstva u iznosu od 88.660 KM za 9 osoba sa invaliditetom.

Sa ciljem postizanja održivosti zaposlenosti osoba sa invaliditetom Fond je u 2013. godini putem isplate novčane nadoknade, po osnovu plaćenih poreza i doprinosa, samostalnim poduzetnicima – osobama sa invaliditetom i organizacijama osoba sa invaliditetom na području Kantona uplatio 19.186 KM za 12 subjekata.

9.3. Poticaj zapošljavanja putem Ministarstva za privredu

Ministarstvo dugi niz godina provodi postupke dodjele poticaja i koncesija, koji indirektno imaju uticaj na zapošljavanje u Kantonu. U narednom dijelu ove informacije dat je pregled dominantnih aktivnosti Ministarstva za privredu koje imaju uticaj na zapošljavanje sa posebnim fokusom na 2012. godinu.

9.3.1. Koncesije

Zaključno sa 31.12.2012. godine, u ZDK potpisano je 23. ugovora o koncesiji za istraživanje i eksploataciju čvrstih mineralnih resursa–krečnjaka, krečnjačkih lapora, gline, kvarcnog pijeska, spilita, dolomita i dijabaza.

Neki privredni subjekti su u završnoj fazi pripreme realizacije koncesije, a nekoliko predmeta dodjele koncesije je u različitim stadijima procedura dodjele koncesija.

Svi koncesionari su obavezni u procesu istraživanja i eksploatacije zapošljavati lica prema Pravilniku o potrebnoj stručnoj spremi zaposlenika koji vrše poslove tehničkog rukovođenja i miniranja na poslovima istraživanja i eksploatacije mineralnih resursa (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj:7/01).

Iz koncesionih prihoda Ministarstvo realizira Projekat sufinansiranja uspostavljanja industrijskih zona, odnosno izgradnju infrastrukture u njima.

Ovim projektom se stvara ambijent za nove investicije, a samim tim i uvjeti za nova zapošljavanja.

U protekloj godini započeta je izgradnja novih proizvodnih kapaciteta u industrijskim zonama u Zavidovićima, Žepču, Usori i Doboj Jugu. Za izgradnju Poslovnih zona u općinama Žepče i Zavidovići tokom 2012. godine isplaćeno je ukupno 399.236,56 KM, od čega Žepču 279.920,00 KM, te Zavidovićima 119.316,56 KM.

9.3.2.: Poticaji privrednim subjektima

Program „Subvencije preduzećima u privatizaciji i poticaj u industriji“

Za poticaje utvrđene Programom „Subvencije preduzećima u privatizaciji i poticaj u industriji“, koji imaju za cilj stvaranje povoljnog ambijenta za poduzetničke aktivnosti na području Kantona, Vlada Kantona u 2012. godini izdvojila je sredstva u iznosu do 482.472,40 KM.

Tabela 9.3.2.1. Pregled realizacije poticaja privrednim subjektima po općinama u 2012. g.

R. br.	Općina	BROJ ODOBRENIH POTICAJA		IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA POTICAJA	
		'12.	% Udio	'12	% Udio
1.	Zenica	6	17,13	63.550,00	13,17
2.	Visoko	7	20	80.593,60	16,7
3.	Tešanj	11	31,43	178.866,80	37,07
4.	Zavidovići	-	-	-	-
5.	Breza	-	-	-	-
6.	Žepče	4	11,43	80.962,00	16,78
7.	Maglaj	1	2,86	5.000,00	1,03
8.	Doboj Jug	-	-	-	-
9.	Kakanj	4	11,43	48.000,00	9,94
10.	Usora	-	-	-	-
11.	Vareš	1	2,86	16.000,00	3,31
12.	Olovo	1	2,86	9.500,00	1,96
UKUPNO:		35	100	482.472,40	100

Tabela 9.3.2.2. Pregled odobrenih poticaja privrednim subjektima po vrsti poticaja u 2012. g.

R. br.	VRSTA POTICAJA	BROJ ODOBRENIH POTICAJA		IZNOS ODOBRENIH SREDSTAVA POTICAJA	
		'12.	% Udio	'12.	% Udio
1.	Subvencioniranje administrativnih troškova	14	40	282.700,00	58,59
2.	Regresiranje kamata na invest. kredite	7	20	70.272,40	14,56
3.	Subvencioniranje uvođenja međ. standarda	10	28,57	108.000,00	22,38
4.	Subvencioniranje investicija kod obrta	3	8,57	16.500,00	3,41
5.	Subvencioniranje inovatora	1	2,86	5.000,00	1,03
6.	Subvencioniranje hotela	0	0	0	0
UKUPNO:		35	100	482.472,40	100

Dakle, najveći broj korisnika poticaja je evidentiran u općinama Žepče, Visoko i Tešanj gdje su realizirana 22 projekta, što predstavlja 62,86 % od ukupnog broja.

Korisnici poticaja su najviše koristili subvencioniranje administrativnih troškova kod izgradnje proizvodnih objekata, uvođenja međunarodnih standarda kvaliteta i regresiranje kamata na investicijske kredite u ukupnom broju od 21 ili 60% od ukupnog broja.

Posmatrajući korisnike poticaja prema djelatnostima, evidentno je da su najzastupljeniji iz područja proizvodnje hrane i pića i drvoprerađivačke djelatnosti u ukupnom broju od 26 ili 74,28 % od ukupnog broja.

U 2012. godini Ministarstvo za privredu realiziralo je jedan broj projekata koji nisu koncipirani kao prethodni, sa usmjerenjem na opći cilj (razvoj poslovno-poduzetničke infrastrukture, promocija poduzetništva i poduzetničke kulture). Ukupan iznos utrošenih sredstava za navedene namjene je 114.169,46 KM.

Realizacijom poticaja postignuti su mnogi direktni i indirektni efekti, kao što su: stvaranje povoljne poduzetničke klime, povećanje zaposlenosti, izvoza, kvaliteta proizvoda i očuvanja postojećih radnih mjesta.

Bitno je istaći da je poticajima podržana:

- izgradnja industrijskih objekata, ukupne površine tlocrta – 9.904,95 m²,
- investicije u osnovna sredstva, ukupnog iznosa – 1.846.106,90 KM,
- uvođenje i certifikacija međunarodnih standarda za upravljanje kvalitetom – 10 certificiranih sistema.

Realizacijom poticaja postignuti su, između ostalog, postavljeni osnovni ciljevi:

- smanjeni su administrativni troškovi kod izgradnje proizvodnih objekata za 282.700,00 KM, kod 14 investitora,
- smanjeni su izdaci za kamate na investicijske kredite za 70.272,40 KM kod 7 investitora,
- smanjeni su troškovi uvođenja međunarodnih standarda za upravljanje kvalitetom za 108.000,00 KM kod 10 investitora.

9.4. Poticaj zapošljavanja putem Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu

Osnovni cilj za izdvajanje sredstava za poticaje u poljoprivredi je stvaranje povoljnog ambijenta za unapređenje poljoprivredne proizvodnje. Zahvaljujući ovim sredstvima, kao i sredstvima koja se izdvajaju iz Budžeta Federacije BiH postignuti su zavidni rezultati u proizvodnji kravljeg mlijeka, povrća u plastenicima, povrća na otvorenom, voća u intezivnim zasadima, a posebno maline, tovu pilića i drugo.

Poljoprivreda u našim uslovima najefikasnije ublažava posljedice nezaposlenosti jer pruža seoskom i prigradskom stanovništvu mogućnost da u vlastitom domaćinstvu za vlastite potrebe, a dijelom i za tržište, proizvedu poljoprivredne proizvode, te na taj način obezbjede hranu za vlastite potrebe i određena novčana sredstva neophodna za život i školovanje djece.

Jasno je da izdvajanja za poticaje u poljoprivredi nisu na nivou izdvajanja Evropske Unije koja 40-45% Budžeta troši na poticaje u poljoprivredi, a značajno su niža i u odnosu na zemlje u okruženju. Očekuje se da će se ovo stanje u narednom periodu mijenjati u korist poljoprivrede, a ista veoma efikasno može da to vrati kroz zapošljavanje i samozapošljavanje.

Od 2008. godine, pored osnovnog cilja, postavljen je cilj koji bi trebao da se ostvari iz sredstava poticaja za poljoprivredu, a to je skidanje sa Biroa za zapošljavanje određenog broja korisnika ovih poticaja. To se moglo postići samo u određenim proizvodnjama i na različite načine. Tako je za farmere koji se bave tovom pilića (brojlara) i proizvodnjom jaja uveden eliminatorni kriterij a to je da isti moraju registrirati svoju djelatnost po Zakonu o obrtu. Za farmere koji se bave proizvodnjom kravljeg mlijeka uveden je novi poticaj, uz uslov kao za dva prethodna poticaja. U proizvodnji povrća u plastenicima uveden je različit nivo poticaja, tako da je viši nivo poticaja dat proizvođačima koji imaju registriranu djelatnost od proizvođača koji to nemaju.

Tabela 9.4.1. Pregled poljoprivrednih proizvođača koji su registrovali djelatnost u periodu 2010.-2012.g.

R.br.	Vrsta poticaja	Broj poljoprivrednih proizvođača koji su registrovali osnovnu poljoprivrednu djelatnost		
		2010	2011	2012
1.	Proizvodnja povrća u plastenicima i staklenicima	8	24	43
2.	Premija za uzgoj brojlera	23	24	36
3.	Proizvodnja konzumnih jaja	8	10	11
4.	Premija za registrovane farme za proizvodnju mlijeka	12	18	22
5.	Proizvodnja gljiva	1	1	2
	UKUPNO	52	77	114

Iz napred navedene tabele može se vidjeti da broj proizvođača koji su registrovali poljoprivrednu proizvodnju kao osnovnu djelatnost od 2010. godine u zavidnom porastu, što opravdava uvođenje ovog poticaja.

Ovaj poticaj za sada se primjenjuje u slijedećim proizvodnjama: Proizvodnja povrća u plastenicima i staklenicima, u proizvodnji brojlera, proizvodnji jaja, proizvodnji gljiva i proizvodnji mlijeka.

U primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji dominira samozapošljavanje. Ulaganja u radno mjesto variraju i ovise od vrste proizvodnje. Najskuplje radno mjesto je u brojlerskoj proizvodnji (oko 50.000 KM) i u proizvodnji jaja (oko 30.000 KM), a najjeftinije u proizvodnji maline i povrća u plastenicima (do 15.000 KM).

Na žalost, na području Zeničko-dobojskog kantona još uvijek je nezadovoljavajuće ulaganje u kapacitete prehrambene industrije iako potrebe za ovim kapacitetima postoje, a isto bi otvorilo značajan broj novih radnih mjesta.

9.5. Aktivnosti Biznis servis centra na unapređenju zapošljavanja

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog postao je operativan početkom 2008. godine. Ukupno raspoloživi novčani fond za davanje kredita iznosi 1.500.000,00 KM a kreditni fond funkcionira sa mehanizmom revolving tj. iz vraćenih sredstava se odobravaju novi krediti. Maksimalni iznos kredita je 100.000,00 KM. Korisnik kreditne linije može biti privredno društvo koje se bavi proizvodnjom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću na području Zeničko-dobojskog kantona.

Iz Kreditno-garancijskog fonda Vlade Zeničko-dobojskog kantona do sada je plasirano ukupno 16 kredita u ukupnome iznosu od 1,350.000,00 KM. Visina pojedinačnih kredita iznosila je od 50.000,00 do 100.000,00 KM.

Kreditno-garancijski fond je privrednim društvima osigurao lakši pristup neophodnom kapitalu, a pozajmljeni novac su dobili pod povoljnijim uslovima i uz nižu kamatnu stopu. Istovremeno je došlo do jačanja privatnog poduzetništva, odnosno privrednog razvoja, jačanja finansijskog sektora i do kvalitetnog i sigurnog investiranja.

Evidentni su i mjerljivi efekti Kreditno-garancijskog fonda na poboljšavanje zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona. Zahvaljujući Kreditno-garancijskom fondu Vlade Zeničko-dobojskog kantona od 2008. do 2012. godine otvorena su 54 nova radna mjesta i pomoglo se zadržavanju 538 postojećih radnih mjesta.

Tokom 2012. godine došlo je do zastoja i u realizaciji postojećeg KGF-a, jer Biznis servis centar nije dobio saglasnost za raspisivanje Javnog poziva za podnošenje zahtjeva za odobravanje kredita iz KGF-a za 2012. godinu. U avgustu 2013. godine Vlada Zeničko-dobojskog kantona je donijela odluke i zaključke o nastavku aktivnosti na implementaciji postojećeg kreditno-garancijskog fonda, čime je ovaj proces odblokiran, tako da uskoro slijedi objavljivanje novog Javnog poziva za podnošenje aplikacija u sredstvima javnog informisanja i dodjeljivanje kredita.

Također se još nije razmatrao prijedlog projekta osnivanja novog Kreditno-garancijskog fonda „Osnivanje kreditno-garancijskog fonda za obrtnike u Zeničko-dobojskom kantonu“, koji bi olakšao pristup finansijskim sredstvima uz niže kamatne stope za nabavku osnovnih i obrtnih sredstava, a koji je Biznis servis centar načinio i uputio još početkom 2012. godine.

9.5.1. Realizovanje međuregionalnih projekata

- Tokom 2012. godine je pripremljeno i na razmatranje dostavljeno 12 novih projektnih ideja kojima se po projektnim kriterijima javnih poziva EU može priključiti Zeničko-dobojski kanton.
- Nastavljena je intenzivna saradnja sa regijama Toskana, Molise, Pijemonte sa ciljem implementacije aktivnosti iz Protokola o saradnji i realizaciji projekata ZSC, PRICES, SEENET2.
- Inostrane ponude za poslovnu saradnju: putem inostranih ponuda prikupljeno 363 zahtjeva za poslovnu saradnju, a interes iskazan od strane 272 domaća preduzeća, upriličene posjete 16 stranih preduzeća domaćim firmama 95 sastanaka sa domaćim firmama realizovano)
- I dalje se pružaju usluge savjetovanja privrednih subjekata, obrtnika i fizičkih lica koja već posluju ili žele započeti privrednu djelatnost
- Nastavljena je organizacija samostalnih i zajedničkih nastupa i poslovnih susreta sa privrednicima na sajmovima u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.

10. PROJEKTI NA UNAPREĐENJU ZAPOSŁJAVANJA

Unapređenje tržišta rada zahtijeva širi raspon aktivnih mjera zapošljavanja, moderno upravljanje ljudskim resursima, poboljšanje komunikacije između svih nivoa javnih službi, kao i stalna komunikacija sa poslodavcima i nezaposlenima.

10.1. Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“

Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“ započet je kao projekat UNDP-a, u čijoj realizaciji su učestvovali Federalni zavod za zapošljavanje sa kantonalnom službom. Lokacija centra je u općini Zenica.

Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO u Službi za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona postoji od marta 2011. godine. U ovom centru pružaju se ciljnim grupama usluge pružanja informacija koje su pojedincu potrebne kada je u potrazi za poslom i/ili kada planira razvoj sopstvene karijere. Pored informacija, ovi centri najčešće pružaju i druge usluge karijerne orijentacije: individualno i grupno savjetovanje, predavanja, prezentacije zanimanja i poslodavaca, alate za samostalno planiranje karijere i slično.

Zvaničan projekat UNDP-a je okončan u junu 2013. Služba za zapošljavanje ZDK se opredjelila da nastavi sa aktivnostima koje su se odvijale u CISO-u i nakon završetka projekta.

Tabela br. 10.1.1. Aktivnosti CISO-a sa nezaposlenim osobama u 2012. i 2013. godini

Aktivnost	2012. godina		2013. godina	
	Broj održanih aktivnosti	Broj korisnika	Broj održanih aktivnosti	Broj korisnika
Info seminar	36	445	32	381
Radionica pisanje CV-a i prpratnog pisma	33	356	32	317
Radionica razgovor sa poslodavcem	31	334	32	286
Individualni plan zapošljavanja	-	274	-	257
Individualno savjetovanje	-	257	-	257
Kurs engleskog jezika	-	67	-	
IT kurs	-	60		
Informisanje o regularnim migracijama	-	170		143
Korisnici koji su pronašli zaposlenje	77		16	

Uspostavljanjem CISO-a, Služba za zapošljavanje je dobila adaptiran i opremljen prostor, osoblje obučeno za pružanje specijaliziranih usluga klijentima, rasterećenje općinskih biroa za zapošljavanje, mogućnost proširivanja jedne od osnovnih djelatnosti – karijerne/profesionalne orijentacije. Dakle, osnovni djelokrug rada CISO odnosi se na djelatnost *karijerne/profesionalne orijentacije tj. povećanju zapošljivosti mladih*, koja i jeste jedna od osnovnih funkcija javnih službi za zapošljavanje.

10.2. Projekat YEP „Youth employment project“

Projekat YEP je projekat zapošljavanja mladih koji finansira Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC), a implementira njemačka kompanija GOPA mbH, kroz predstavništvo u BiH u periodu 2011. - 2014. godina.

Neke od aktivnosti u sklopu Projekta su razvoj informacionog sistema, razvoj ljudskih resursa unutar Službe za zapošljavanje, uvođenje sistema mjerenja učinaka u radu, otvaranje Klubova za traženje posla, podrška samozapošljavanju u ruralnim oblastima i slično. Klub za traženje posla gradi samopouzdanje kod nezaposlenih, razvija njihove vještine prezentiranja i traženje posla, tj. pomaže im da sami sebi pomognu. Ciljne grupe klubova su mlade nezaposlene osobe dobne granice od 18 do 30 godina za članove, ali je ostavljena mogućnost i da svi zainteresovani mogu učestvovati u obuci.

Klub za traženje posla je otvoren pri birou rada Kakanj u aprilu 2012. godine i do sada bilježi značajne rezultate.

U planu menadžmenta Službe je da zadrži klub za traženje posla u Kaknju, te da se nastavi sa aktivnostima koje se realizuju uz proširenje istih.

10.3. Projekat „Podrška obrazovanju odraslih u BiH“

Njemačka nevladina organizacija GIZ provodi projekat „Podrška obrazovanju odraslih u BiH“ u sklopu kojeg se realizuje šest radnih linija od koji je jedna, „Naknadno sticanje osnovnog obrazovanja“. Ova radna linija je u Zeničko-dobojskom kantonu realizovala stručnu edukaciju nastavnog osoblja OŠ Musa Ćazim Ćatić u Zenici i OŠ Hamdije Kreševljaković u Kaknju iz oblasti andragogije, tj. obrazovanja odraslih. Pored toga realizovana je reklamna kampanja „Heroji svakodnevnice“ sa ciljem povećavanja broja odraslih polaznika, ali i upoznavanjem javnost o problemu nepismenosti u BiH. Rad projekta nastoji se usmjeriti i ka rješavanju sistemskih pitanja u

oblasti obrazovanja odraslih. Kroz provedene aktivnosti u sklopu ove radne linije pokrenuta je inicijativa na izradi kantonalnog Zakona o obrazovanju odraslih.

U okviru ovog projekta Služba za zapošljavanje ZDK saraduje sa GIZ-om i na drugim radnim linijama, i to: certificiranje informalno stečenih kompetencija, karijerno i obrazovno savjetovanje, usavršavanje i osposobljavanje, sistemsko obrazovanje odraslih te jačanje svijesti o potrebi obrazovanja odraslih.

10.4. Projekat „Izgradnja kapaciteta u sektoru zapošljavanja“ (ICBES)

Nakon uspješno završenog projekta unapređenja aktivnog tržišta rada (IALM) koji je u službama za zapošljavanje u BiH implementiran od 2010. godine, EU je početkom septembra 2011. godine započela i zvanično sa realizacijom projekta tehničke pomoći Bosni i Hercegovini pod nazivom „Izgradnja kapaciteta u sektoru zapošljavanja“ (ICBES). Projekat se sastoji od četiri komponente. U okviru prve komponente, za potrebe evropskih integracija potrebno je razvijati i osposobljavati širu populaciju stanovništva, koja će biti u mogućnosti da funkcioniše u dinamičnom i informativnom društvu kakvo je EU. Komponenta dva je jačanje mehanizama za pripremu budžeta u institucijama odgovornim za poslove tržišta rada na svim nivoima, s posebnim naglaskom na pojačan nadzor korištenja finansijskih sredstava i postizanja većih efekata. Komponenta tri je poboljšanje usluga u lokalnim biroima za zapošljavanje, prvenstveno u proceduri savjetovanja, te poboljšanje infrastrukture biroa rada i četvrta komponenta je jačanje kapaciteta uposlenih u sektoru rada i zapošljavanja.

Direktne aktivnosti proizašle iz projekta, a koje se provode u Birou rada Zenica, predstavljene su u sljedećoj tabeli.

Tabela br.10.4.1. Aktivnosti Biroa rada Zenica sa nezaposlenim osobama u 2012. i 2013. godini

Aktivnost	2012. godina		2013. godina	
	Broj održanih aktivnosti	Broj korisnika	Broj održanih aktivnosti	Broj korisnika
Individualno savjetovanje		1341		877
Posjete poslodavcima		403		66
„Lokalno partnerstvo“	1	45	2	97
Korisnici koji su pronašli zaposlenje		504		278

10.5. Sajam zapošljavanja

U Zenici je, u Gradskoj Areni, 24.04.2013. godine održan Sajam zapošljavanja 2013 Zenica. Sajam se sastojao od dvije aktivnosti, i to Okruglog stola i Sajma zapošljavanja.

Tema Okruglog stola je bila „Stanje u oblasti zapošljavanja u ZDK“. Jedan od ciljeva organizovanja Okruglog stola je i unaprjeđenje saradnje između ključnih partnera na tržištu rada i to: poslodavaca/privrednika; Službe za zapošljavanje ZDK; Federalnog zavoda za zapošljavanje; Agencije za rad BiH; općinskih vlasti; Ministarstva rada, socijalne politike i izbjeglica ZDK; Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK; Ministarstva za privredu ZDK; Privredne komore ZDK, nevladinog sektora, i sl.

Također kroz organizaciju Sajam nastoji se djelovati na promjeni svijesti nezaposlenih osoba o neophodnosti aktivnog uključivanja u traženje posla.

Za učešće na Sajmu prijavilo se 58 poslodavaca koji su iskazali potrebu za određenim zanimanjima. Ukupan broj oglašanih slobodnih radnih mjesta je 796. Procjena je da je broj osoba koje su posjetile sajam (nezaposlenih osoba/tražitelja zaposlenja) bio između 1.800 do 2.000.

Na sajmu je održano ukupno 5 radionica, i to: dvije radionice na temu pisanje CV-a, jedna radionica na temu razgovor sa poslodavcem, te dvije radionice na temu tehnike aktivnog traženja posla. Ukupan broj osoba koje su bile na radionicama je 47.

10.6. Volonteri

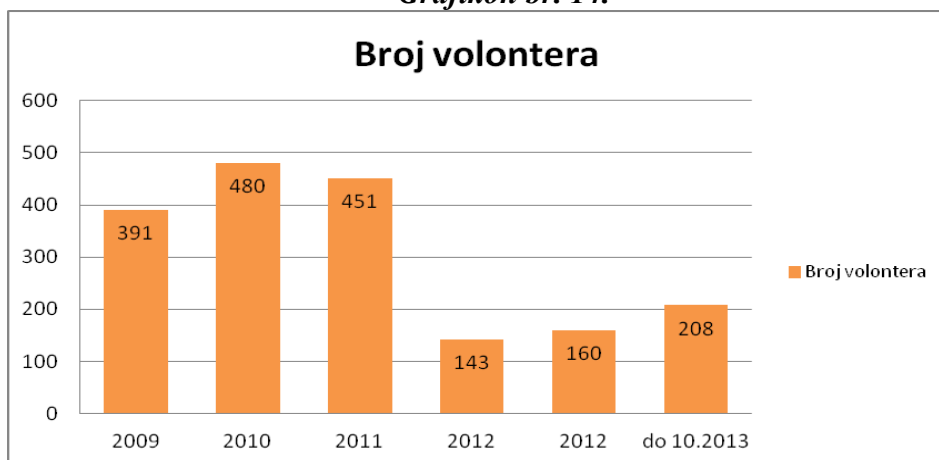
U cilju poticaja poslodavaca da zapošljavaju volontere bez zasnivanja radnog odnosa kako bi stekli uslove za polaganje stručnog ispita, Služba za zapošljavanje ZDK je imala pasivnu mjeru koja se zasnivala na tome da je Služba poslodavcima vraćala uplate prihoda za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti sve do 20.04.2012. godine kada je, zbog teške finansijske situacije u Službi za zapošljavanje, Upravni odbor odlučio da se ova mjera obustavi zbog uštede. Zbog navedenog su najviše oštećene obrazovne ustanove, koje su putem ovog programa angažovale veliki broj volontera.

U prethodnim godinama Služba za zapošljavanje finansirala je angažovanje volontera kod javnih i privatnih poslodavaca. Sredstva za ovu namjenu Služba je obezbjeđivala iz sredstava koja poslodavci uplaćuju Službi radi osiguranja za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti u iznosu od 35% od najniže plaće za svakog volontera.

Tabela br.10.6.1. Pregled broja finansiranih volontera po godinama, broju mjeseci finansiranja i izdvojenom iznosu sredstava u KM.

Godina	Refundacija	Broj volontera	Plaćen stručni	Broj mjeseci	Izdvojeni iznos KM
2009	DA	391	143	2.997	418.800,00
2010	DA	480	206	5.064	753.415,00
2011	DA	451	45	3.874	597.360,00
2012	DA	143	0	1.282	188.700,00
2012	NE	160	0	1.521	0,00
do 10.2013	NE	208	0	1.991	0,00
Ukupno		1.833	394	16.729	1.958.275,00

Grafikon br. 14.

Iz grafikona je uočljiv pad broja angažovanih volontera u 2012. godini za koje je Služba za zapošljavanje vršila refundaciju, a zbog stavljanja van snage Odluke o sufinansiranju angažovanja volontera od aprila 2012. godine. Pored ovih 143 volontera, prema podacima Službe za zapošljavanje još 160 osoba je primljeno na stručno osposobljavanje za samostalan rad, bez

zasnivanja radnog odnosa, a za koje nije vršena refundacija. Tako da je ukupan broj angažovanih volontera u 2012. godini iznosio 303 osobe, što je znatno manje u odnosu na prethodne godine.

Zaključno sa septembrom u 2013. godini je angažovano 208 osoba po osnovu volonterskog rada. Kao poslodavci pojavljuju se uglavnom zdravstvene ustanove, općine i javne ustanove, dok za razliku od prethodnih godina nema obrazovnih ustanova. Iz navedenog proizilazi da su, prestankom refundiranja sredstava od strane Službe za zapošljavanje, u velikoj mjeri oštećeni mladi sa VSS koji bi stručno osposobljavanje za samostalan rad trebali obavljati u obrazovnim ustanovama.

11. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA

U cilju jačanja efikasnosti rada službi za zapošljavanje sve više se nameće potreba mijenjanja postojećih metoda rada u smislu aktivnog djelovanja u samom okruženju a ne na njegovoj periferiji.

Budući da postojeća zakonska rješenja ne obavezuju poslodavce ali i druge učesnike na tržištu rada da međusobno razmjenjuju podatke i informacije, službama za zapošljavanje je preostalo da do neophodnih podataka i informacija dolaze same odnosno odgovarajućim istraživanjem. U tom smislu Služba za zapošljavanje u saradnji sa Federalnim zavodom za zapošljavanje provodi istraživanje tržišta rada na području našeg kantona kako bi se dobile korisne informacije u smislu spoznaje stvarnih problema i potreba tržišta rada.

Ispitivanje tržišta rada se obično provodi u periodu decembar tekuće – januar naredne godine, tako da se dobiveni podaci koriste u prognostičke svrhe za narednu godinu. Dakle, podatke ispitivanja tržišta rada iz 2011. godine koriste se u 2012. godini. Ispitivanje tržišta rada u 2012. godini sa procjenama za 2013. godinu takođe je započeto u decembru 2012. godine. U Zeničko-dobojskom kantonu provedeno je anketiranje 400 poslodavaca kojima je postavljeno 41 pitanje.

U narednoj tabeli predstavljeno je kako su poslodavci odgovorili na koji način traže nove zaposlenike.

Tabela br.11.1. Anкета načini traženja novih zaposlenika po općinama

Općina	A	B	C	D	E	F	G
Breza	9	6	9	3	0	0	0
Doboj-Jug	3	3	4	3	1	1	1
Kakanj	20	23	17	9	0	0	2
Maglaj	19	8	12	8	0	1	1
Olovo	6	1	8	1	0	0	0
Tešanj	55	41	27	19	3	1	0
Usora	2	6	5	2	0	1	0
Vareš	7	3	5	0	0	0	2
Visoko	23	10	19	10	1	0	0
Zavidovići	17	14	11	6	0	1	1
Zenica	37	39	30	11	10	2	0
Žepče	19	22	12	11	0	1	0
Kanton	217	176	159	83	15	8	7
%	32,6	26,47	23,9	12,5	2,26	1,2	1,05

A – Posredovanjem općinskog biroa za zapošljavanje
B – Ličnim kontaktima
C – Oglašavanjem u medijima (internet, novine, radio i dr.)
D – Uvidom u vlastitu bazu podataka o

biografijama
E – Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje
F – Posredstvom obrazovnih ustanova
G – Ostalo

Prema datim podacima proizilazi da poslodavci u najvećem broju ističu da koriste informacije općinskih biroa kod novog zapošljavanja, kao i lične kontakte i oglašavanje u medijima.

Anketirani poslodavci su iskazali potrebu za ukupno 1.144 osobe, a najtraženija zanimanja su šivači, stolari, elektromonteri, tekstilni tehničari.

Gledajući iskazane potrebe prema stručnoj spremi najtraženije su osobe sa SSS (654), zatim osobe sa VSS (237).

Od anketiranih poslodavaca određeni broj je izjavio da će u narednom periodu imati višak zaposlenika, i to 110 zaposlenika sa ugovorom o radu na neodređeno vrijeme i 91 zaposlenik sa ugovorom o radu na određeno vrijeme.

Najveći broj poslodavaca kao razlog trenutnog nedostatka zaposlenika određenog profila su naveli nedostatak podsticajnih sredstava (21,58% poslodavaca), poresku politiku (15,78%) i nedostatak potrebnih kvalifikacija (20,89%).

Takođe su iskazali nezadovoljstvo kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata, posebno sa aspekta nedostatka praktičnog iskustva.

Ishod Ispitivanja tržišta rada je publikacija „Analiza tržišta rada i zapošljavanja u FBiH u datoj godini sa procjenama za narednu godinu“, koju objavljuje Federalni zavod za zapošljavanje, i u kojem su sadržani podaci za ZDK. Publikacija za 2011. godinu sa procjenama za 2012.godinu, se nalazi na web stranici FZZZ-a i dostupna je za korištenje, s tim da analiza za 2012. godinu s procjenama za 2013. godinu još uvijek nije završena.

12. REZIME

Na osnovu prikupljenih podataka u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona u periodu od 2010 do 2013. godine, može se konstatovati:

- Stanje u oblasti zapošljavanja nije zadovoljavajuće s obzirom da je u periodu 2011.-2012. godina drastičan porast broja nezaposlenih (2010. godine-67.153; 2011. godine-66.932; 2012.godine-69.212).
- Evidentan je pad broja zaposlenih u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu, i to sa 70.926 osoba na 68.649 osobe.
- U 2012. godini prosječna plata u Zeničko-dobojskom kantonu je 720 KM, dok u Federaciji BiH prosječna plata iznosi 830 KM.
- Stopa registrirane nezaposlenosti u Kantonu u 2012. godini iznosi 50,2%, dok u općinama Maglaj i Zavidovići stopa registrirane nezaposlenosti iznosi preko 64%.
- U Kantonu na jednog penzionera imamo 1,2 zaposlene osobe, što je nešto povoljnije u odnosu na FBiH.
- U Kantonu, u 2012. godini, 73,47%, osoba je zaposleno u privredi, a 26,53 osoba zaposleno je u „neprivredi“. Najveći broj zaposlenih je u prerađivačkoj industriji 31,54% i trgovini 15%.
- Broj zaposlenih u građevinarstvu je sa 4.459 osoba u 2009. godini smanjen na 3.519 osoba u 2012. godini.
- Primjetno je poboljšanje u obrazovnoj strukturi zaposlenih osoba, između ostalog rast broja zaposlenih osoba sa VSS sa 11,77% (7.428) u 2010. godini na 13,60% (8.192) u 2012. godini.
- Zeničko-dobojski kanton je po stopi zaposlenosti koja iznosi 24,66%, znatno ispod stope zaposlenosti u kantonu Sarajevo, gdje ista iznosi 42,27%.
- Od ukupnog broja osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih jednu trećinu (30,62%), čine oni koji nemaju nikakvu stručnu kvalifikaciju.
- Veliki je broj nezaposlenih u dobnoj skupini od 21-40 godina, odnosno u dobi najveće radne aktivnosti. Broj mladih nezaposlenih osoba od 15 do 30 godina u 2012. godini je 26.923.
- U 2012. godini broj osoba koje čekaju na posao do 2 godine iznosi 23.498 osoba, a što u procentima iznosi 32,8% u odnosu na ukupan broj nezaposlenih.

- Broj nezaposlenih osoba bez radnog staža je 34.043 osobe, odnosno 49,2 % u odnosu na ukupan broj nezaposlenih.
- Uočljiv je znatan porast lica koja ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu putem Službe za zapošljavanje, i to sa 45.971 korisnika u 2010. godini (68,5%) na 50.988 korisnika u 2012. godini (73,7%).
- Usvojen je dokument Strategija zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona, 2013.-2020. godina kojim se definiraju strateški i operativni ciljevi, mjere i aktivnosti koje treba preduzeti da bi se uspješno rješavali problemi i razvijalo efikasno tržište rada.
- Vlada Zeničko-dobojskog kantona je u saradnji sa Međunarodnom finansijaskom korporacijom (IFC) započela realizaciju Projekta poboljšanja poslovnog okruženja u Zeničko-dobojskom kantonu, kojim se omogućava sprovođenje kantonalne regulatorne reforme. Projektom bi se obezbijedili mehanizmi za olakšanje registracije i pokretanja poslovanja kako bi se ubrzao razvoj u sektoru malih i srednjih preduzeća.
- Poticajima Ministarstva za privredu, Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu i aktivnostima Biznis servis centra, stvara se povoljan ambijent za zadržavanje postojećih i otvaranje novih radnih mjesta.

13. ZAKLJUČCI

Kako bi se promijenilo stanje u Zeničko-dobojskom kantonu u pogledu strukture zaposlenih i smanjio broj nezaposlenih osoba predlaže se:

- Obezbijediti u praksi provođenje Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom u FBiH, kako bi se osiguralo zapošljavanje lica sa invaliditetom.
- Nastaviti aktivnosti na obezbjeđivanju mehanizama za olakšanje registracije i pokretanja poslovanja kako bi se ubrzao razvoj u sektoru malih i srednjih preduzeća.
- Nastaviti realizaciju projekata ulaganja u poljoprivredu kako bi se stvorili uvjeti da poljoprivredni proizvođači koji imaju zemljišne i druge kapacitete za zasnivanje proizvodnje obezbijede egzistenciju za domaćinstvo.
- Podržavati i jačati, u skladu sa potrebama privrednika, projekte poticaja koji doprinose većem zapošljavanju u proizvodnom sektoru. U dodjeli ovih poticaja mora se obezbijediti maksimalna transparentnost i objektivnost prilikom vrednovanja, ispunjavanja utvrđenih kriterija kao i kontrola realizacije. Poticajna politika se mora stalno pratiti i po potrebi inovirati uz povećanje budžetskih sredstava za ove namjene.
- Stvaranje ambijenta za privlačenje stranih investicija kojim bi došlo do otvaranja novih radnih mjesta.
- Inicirati kod Vlade Federacije BiH usvajanje dugogodišnjih zahtjeva privrednika za smanjenjem doprinosa i poreza na plaće i iz plaća i drugih fiskalnih i parafiskalnih opterećenja privrede (naknade za šume, vode, turizam i dr.).
- Izmjena zakonske regulative koja definiše radne odnose, prije svega donošenje novog Zakona o radu, izmjena kolektivnih i granskih ugovora.
- Kroz aktivne mjere sufinansiranja i davanje posebnih pogodnosti privući naše uspješne poslovne ljude koji žive i rade u inostranstvu.
- Pojačati učešće praktične nastave i stažiranja uz studiranje.
- Donijeti Zakon o obrazovanju odraslih.
- Proširiti sufinansiranje samozapošljavanja mladih nezaposlenih osoba, i dodatno ih educirati o osnovama poduzetništva.

Ministarstvo za rad socijalnu
politiku i izbjeglice